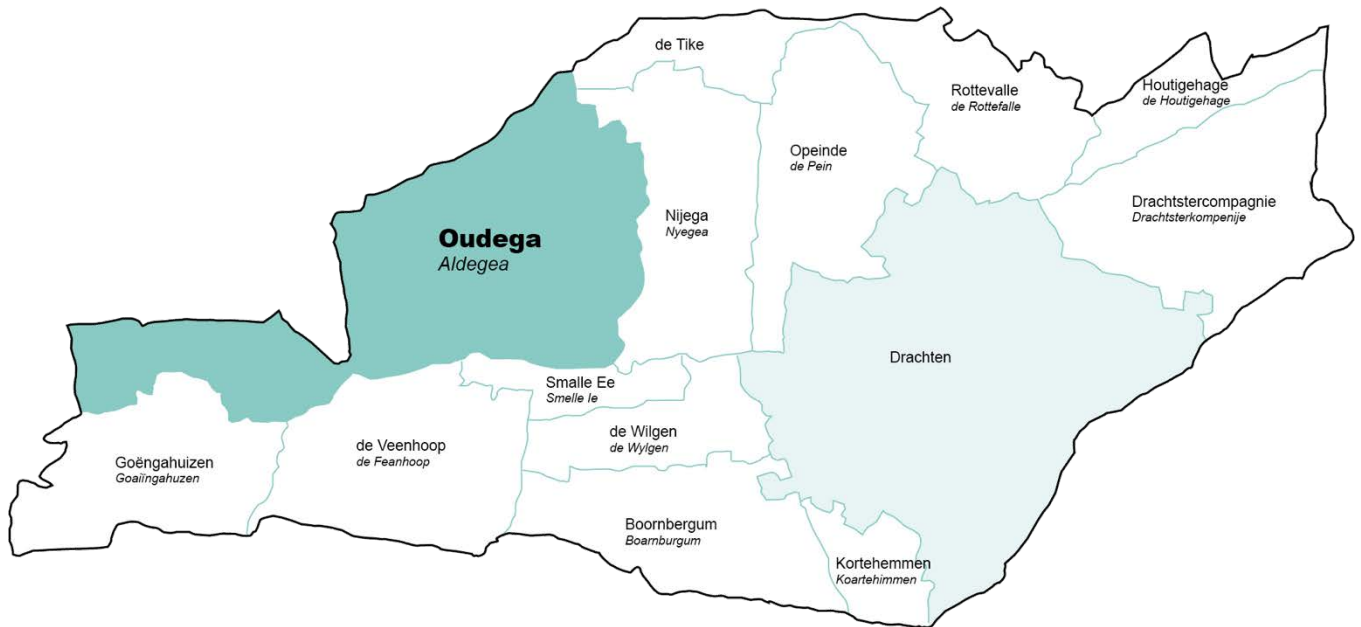
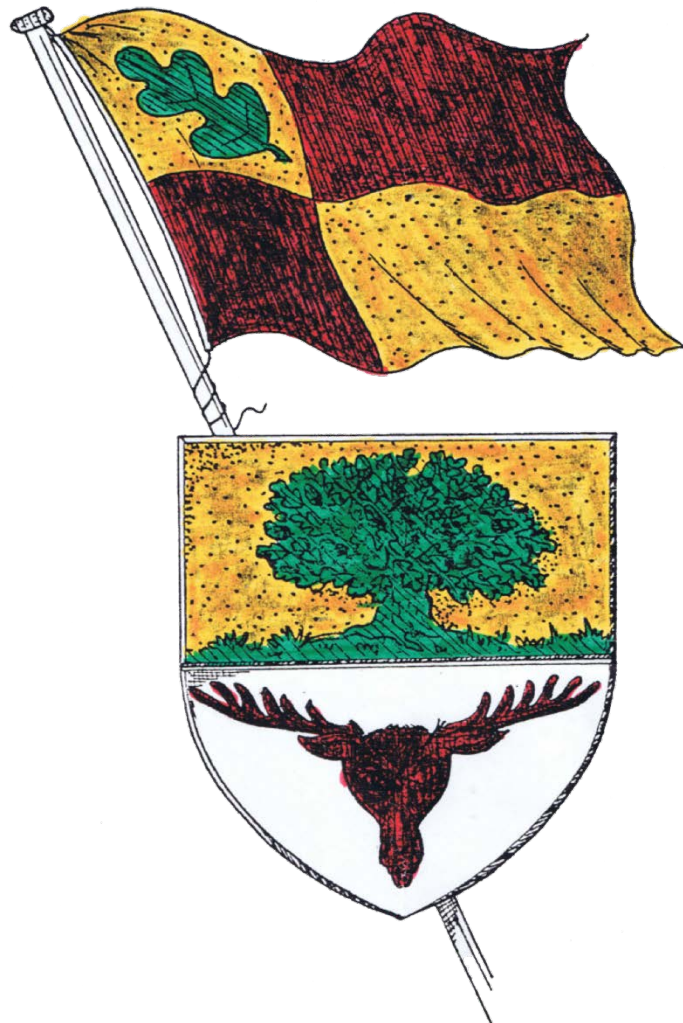

Histoaryske rûte troch Aldegea

1 fan de 13 doarpen fan Drachten smellingerlân

Voorwoord	4
Hoe werkt het?	4
Buorren 1	5
Sint-Agathatsjerke.....	5
Sarcofaag.....	7
Buorren 3-5	8
Kleermakerij met winkel, postkantoor en electrotechnisch bedrijf	8
Buorren 7	9
Pastorie	9
Buorren 8	11
Bakkerij Kijlstra	11
Buorren 9	12
Enkabé winkel.....	12
Buorren 10	13
Pompmakerij & Kuiperij.....	13
Buorren 11	14
Rechthuis, Herberg & Bakkerij	14
Buorren 12 & 14	15
Het café van Baaie.....	15
Buorren 13	16
SPAR supermarkt	16
Buorren 15	18
Timmerzaak	18
Buorren 18	19
Smederij Welling	19
Buorren 19	20
Wagenmakerij, Kapperszaak & Kruidenierswinkel	20
Buorren 20	21
Oud postkantoor	21
Buorren 21	22
Bakkerij de Vries	22
Buorren 22	23
Kooistra's Manufacturen	23
Buorren 23 & 25	24
Aannemer Ellens.....	24
Buorren 24	25
Jonkersstee.....	25
Buorren 29	26
Familie Wilt Kooistra	26
Buorren 31 & 33	28
Gereformeerde Kerk & Pastorie.....	28
Buorren 35	29
Woning met foerage opslag en veestalling	29
Buorren 37	30
Smederij Kiers.....	30
Buorren 39a	31
Openbare Lagere School.....	31
Buorren tussen 41 & 43	32
Koetshuis met rouwkoets.....	32
Dwarssingel Skeanpaad	33
Nuteboskje & Keukentún	33
Dwarssingel 41	34
De Familie Van Haersma	34
Fabrykswei 4 & 6	35
Folksgebou	35
Fabrykswei 5	37
Fabrykswei 5.....	37
Fabrykswei 13	38

Coöperatieve Zuivelfabriek 'de Hoop'	38
Fabrykswei 14	39
Woning met pakhuis, taxibedrijf & kunstmesthandel	39
Fabrykswei 15	40
Woning met slagerij	40
Fabrykswei 17	41
Woning met timmer / schilderswerkplaats	41
Fabrykswei 21	42
Woning met timmerwerkplaats	42
Fabrykswei 25	43
Woning met slagerij	43
Fabrykswei 29	44
Petroleumhandel	44
Fabrykswei 31	45
Manufacturenwinkel	45
Fokke Wietske paad oud	46
De Menniste Polle	46
Gariperwei – Opperbuorren-West	47
Luchtwachtpost	47
Gealânswei bij camperplaats Fiverkant	49
Visvijver & Tuinhuisje	49
Gealânswei bij kunstwerk Tichtset	50
it Tichtset	50
Gealânswei voor 4 westzijde	51
Zandwinning <i>De Geasten</i>	51
Gealânswei tegenover 4 langs Alddjip	53
Waterschap de Gealannen / Eastersanning	53
de Geasten tegenover 2	54
Zandpaden	54
de Geasten 8	55
Hoeve Zorg en Genot	55
de Geasten	57
Setsloot	57
Goartersreed 1	58
De Evangelisatie	58
Great Haersmawei 1	59
Gereformeerd verenigingsgebouw	59
Great Haersmawei 4	60
Great Haersmaskoalle	60
Op 'e Wâl haven	61
Oosterhaven of de Wâl	61
Op 'e Wâl 4	62
Woning, Winkel & Herberg	62
Op 'e Wâl 7	64
Kunstmestloods	64
Op 'e Wâl 8 & 10	65
Op 'e Wâl 8 & 10	65
Opperbuorren-West 1	66
Boerderij	66
Slotsingel 24	67
De Turfschuur	67
Colofon	68
Disclaimer Copyright©	68
Foto verantwoording	68
Realisatie & Samenstelling	68
Bestuur van Stichting Hattum de Vries	68
Doelstellingen	68
Overzicht exposities	69
Donateur	69

Voorwoord

Gedurende twee eeuwen is Oudega de hoofdplaats van grietenij Smallingerland. De grietmannen, *de van Haersma's*, wonen in Oudega en spreken hier recht. In Oudega zijn nog vele herinneringen aan deze familie.

Er is slechts één toegangsweg over land naar Oudega. Door de gunstige ligging aan het water is er dan ook veel verkeer over water. Oudega is een dorp voor boeren, vissers, rietsnijders en vooral vrachtvaarders. Er zijn twee beurtschepen op Leeuwarden en Sneek welke de goederen vervoeren voor de inwoners van Oudega, Nijega en Opeinde.

Dit alles geeft veel bedrijvigheid met winkels en ambachtslieden. Veel van deze activiteiten zijn er niet meer, maar wel de herinneringen.

Voor de historische vereniging *Stichting Hattum de Vries* hoog tijd om dit onder de aandacht te brengen.

In 2018 werden de eerste panelen aangebracht en beschreven. In 2022 zijn de panelen uitgebreid, voornamelijk langs de Fabrykswei. In 2026/2027 wordt de route uitgebreid met een tachtigtal panelen, met name ook in de buitengebieden.

In deze uitgave vindt u de beschrijving behorende bij de panelen over het reilen en zeilen van de inwoners van Oudega in vroegere tijden.

Met dank aan de gemeente Smallingerland en het Iepen Mienskipsfûns hebben we dit kunnen realiseren d.m.v. een historische wandel/fietsroute.

Stichting Hattum de Vries.

Hoe werkt het?

Deze route leidt u langs een groot aantal historische locaties en panden. De op de infopanelen vertellen u over de historische betekenissen van het pand of de locatie. De route geeft u een goed beeld van de grote bedrijvigheid van Oudega in het verleden. Veel van deze bedrijvigheid is inmiddels verdwenen, maar stille getuigen zijn nog altijd zichtbaar in het dorp.

De route neemt u mee door het dorp Oudega en het buitengebied. Via een QR-code op de infopanelen kunt u meer informatie lezen over de betreffende locaties en panden.

De teksten die normaliter via de QR-code beschikbaar zijn hebben we voor u gebundeld in deze uitgave.

De informatie is ook beschikbaar op onze website <https://stichtinghattumdevries.nl/wandelroute>

Sint -Agathatsjerke

De aan Sint-Agatha gewijde dorpskerk dateert uit de late 11de eeuw. Het gebouw is grotendeels uit tufsteen opgetrokken en is Romaans van stijl. Ook de losstaande verdedigingstoren (circa 1250) doet mee aan het hoogmiddeleeuwse beeld. Aanvankelijk heeft het kerkgebouw een rond gesloten koor. Dit wordt in de 13de eeuw vervangen door een vergrote rechtgesloten ruimte van kloostermoppen en tufsteen. In de 16de eeuw wordt het gehele dak verlaagd en vernieuwd.

In 1875 zijn de muren en het dak teruggebracht naar de oorspronkelijke hoogte en in 1920 wordt de kerk naar middeleeuwse stijl gerestaureerd. Ook wordt de toegang tot de kerkzaal via de toreningang mogelijk gemaakt, waardoor de Gotische noord- en zuidingang overbodig worden. In de toren bevindt zich nog een schandblok. Ook de kerkzaal heeft een verrassend interieur. De preekstoel en delen van de Van Haersma's herenbank dateren uit het begin van de 17de eeuw.

Tal van grafzerken en elf 18de eeuwse rouwborden onderstrepen nog eens het belang van de lange tijd in Oudega residerende Van Haersma's. De vijf gebrandschilderde ramen dragen het jaartal 1717. Het houten tongewelf wordt in het jaar 1920 in art deco-stijl geschilderd.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipfûns.

Van het dorp en zijn omgeving, Oudega betekent oud land, is bekend dat nomaden ver voor de jaartelling zich in deze streken ophouden. Na de Volksverhuizing vestigen zich in de 7^e / 8^e eeuw boeren hier uit de noordelijke terpgebieden, die aan de randen van de veengebieden zich een bestaan verschaffen. Door het gebruik van de veengronden, treedt inklinking van deze gronden op en moet men verder boeren op hogere gronden.

Smalle Ee en Kloesewier stichten bijvoorbeeld Boornbergum en laten in de lagere gedeelten hun kerkhoven achter, maar stichten op de hogere gronden een nieuw kerkgebouw.

Dit kerkgebouw heeft waarschijnlijk een voorganger gehad op een andere plaats. Voor de tijd van de reformatie valt Oudega onder de abt van Smalle Eester klooster of convent. Tot 1832 is het de hoofdstad van de gemeente en woont de grietman in Oudega.

Dit kerkgebouw wordt in de vroege 12^e eeuw gebouwd in Romaanse stijl met een halfronde absis aan de oostkant, *rounein* genoemd en in de veertiende eeuw rechthoekig gemaakt. De heilige Sint-Agatha is de beschermheilige tegen o.a. vuur en water. De muren van het schip zijn circa een meter dik en uit tufsteen opgetrokken. Tufsteen is afkomstig uit Duitsland en per schip aangevoerd. Door tal van verbouwingen al naar gelang de bouwstijl romaans of gotiek, ziet men met kloostermoppen en bakstenen veranderingen aangebracht. Zo zijn in 1599 de muren verlaagd en het met stro en riet gemaakte dak vervangen. In 1875 brengt men het dak en de muren naar de oorspronkelijke hoogte terug. In 1921 vindt opnieuw een grote restauratie plaats, daar het gebouw in groot verval is geraakt. Enkele wijzigingen worden aangebracht om de oorspronkelijke toestand te reconstrueren. De pannen van het dak worden vervolgens vervangen door leien. En de ingang tot de kerk is weer via de toren. De reformatie heeft ervoor gezorgd dat het altaar als zwaartepunt van de katholieke dienst verdwijnt en de aandacht naar de preekstoel met dooptuin verschuift. De preekstoel en de herenbank stammen uit de 17de eeuw. De kerkbanken, voor die tijd is de kerkzaal ongemeubileerd, stammen uit het jaar 1779. Deze kerkbanken zijn vervangen bij de restauratie van 1921. De herenbank is bij die restauratie ook aangepakt. Bij deze laatste restauratie is het tongewelf door Jacob Por uit Den Haag geleverd met artdeco verwante motieven.

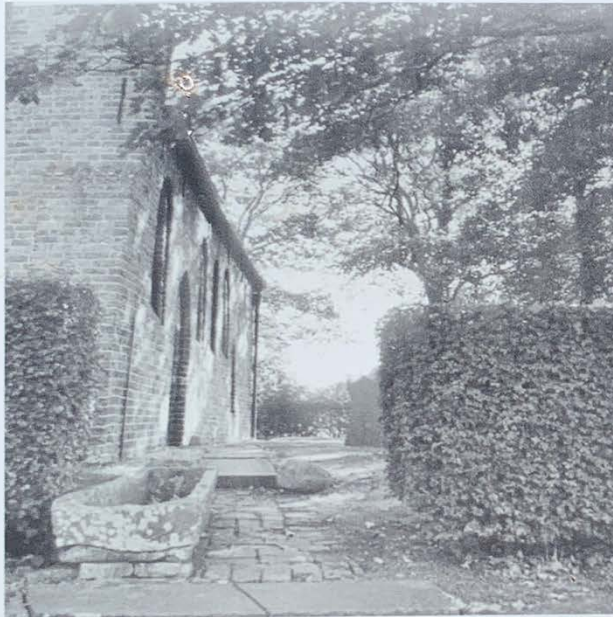
De toren stamt uit de 12^e eeuw en bereikt zijn hoogste punt eind 13^e eeuw kent van oorsprong drie verdiepingen, die alleen van buiten af te bereiken zijn. Immers in tijden van gevaar is dit het enige stenen gebouw waar men zich veilig acht. De toren bezit op de begane vloer een schandblok en een martelpaal. In de 16^e, 17^e en 18^e eeuw bevindt zich het nedergericht te Oudega en de grietman oefent dat voor Smallingerland in Oudega uit.

Waarschijnlijk heeft het kerkhof een klokkenstoel gekend. Rond 1200 komen de klokken op de bovenste verdieping te hangen. De oudste klok is van ongeveer 1200 en zij is de grootste van alle klokken in de provincie Friesland en heeft een diameter van 100,4 cm. De jongste klok vervangt de klok uit 1717, die gevorderd wordt tijdens de Duitse bezetting. Door mogelijke ongelijke inklinking van de fundering is de toren los komen te staan van het schip van de kerk.

Aan de oostkant en zuidkant zijn vijf gebrandschilderde ramen te vinden met het jaartal 1717. Eén van de vensters is gevuld met de wapens van de familie van Haersma, woonachtig in Oudega. De gebrandschilderde ramen zijn door de glasschilders Hendrik Busch, Douwe Feenstra en Pieter Harmens uit Leeuwarden gemaakt. De latere toevoegingen, zie jaartallen, kunnen van de gebroeders Staak uit Sneek zijn. Behalve door de gebrandschilderde ramen, is ook aan de grafzerken in de kerkvloer te zien, hoe groot de invloed van de familie is geweest. Ook zijn enkele grafzerken in een aantal ruimten in de kerk ondergebracht. Bovendien deze uitingen van welvaart is het kerkgebouw getooid met elf rijk bewerkte rouwkassen uit de periode 1707 - 1792.

Kerken hebben in vroeger tijden voorzangers gehad. Deze kerk krijgt in 1875 een orgel, geplaatst door de firma van Dam. In 1921 krijgt het orgel er een klavier bij door de firma Bakker gerealiseerd. In 1989 is het gerestaureerd door de orgelbouwer Haarsma uit Drachten.

Op het kerkhof bevinden zich enkele sarcofagen, gemaakt van Bentheimersteen, waaronder dat van een kind. Afkomstig uit de tijd van Middeleeuwen. Oorspronkelijk zijn er op dit kerkhof veel meer geweest, maar er zijn er diverse verwijderd. Zo zijn er in het dorp ook diverse te vinden en de sarcofaag bij het kerkmuseum te Janum, in 1817 op het kerkhof te Oudega opgegraven heeft via de Rottevalle daar zijn plek gevonden, toen nog resten van een skelet bevattend. Al deze sarcofagen veronderstellen een zekere welvaart in dit dorp.

Van kerkhof naar nergens land

In Oudega en omstreken en soms iets verder weg bevindt zich een zestiental locaties met overblijfselen van deze oude grafcultuur bestaande uit complete stenen doodsdommen tot deksels of fragmenten van deksels.

De sarcofaag op deze afbeelding, afkomstig uit Oudega, ligt bij het kerkmuseum te Jannum.

Ze werden vanaf de 12de eeuw aangevoerd vanuit Midden Duitsland, rood van kleur. Na 1300 kwamen ze uit Bentheim, grijs of gelig van kleur. De resten op de verschillende locaties zijn allemaal afkomstig van dit kerkhof.

Wat is hun geschiedenis, wat is hun verhaal? Getuigen van vroegere welvaart.

Dekselse graven

In een studie uit 1957 worden onder andere Buitenpost, Drachtster Compagnie en Jannum genoemd als locaties waar sarcofagen uit Oudega vanaf 1800 al terecht gekomen zijn. Vermogende bewoners uit deze regio hebben in de 11de eeuw de Sint-Agathatsjerke laten bouwen en een parochie gevormd.

Zij begroeven hun doden op het kerkhof in houten doodsdommen. Volgens geschiedschrijvers was er in die eeuwen een wolvenplaag en waren de stoffelijke overschotten op het kerkhof niet veilig. Men liet toen stenen doodsdommen brengen, sarcofagen genoemd. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius, verteerden de lichamen snel in deze doodsdommen. Dus werden ze ook als familiegraf gebruikt. Hij noemde ze 'sarkophagos', dat betekent 'vleeseter'.

De eerste sarcofagen waren rood van kleur en kwamen uit Midden Duitsland via de rivieren en de Noordzee bereikten ze deze locatie. Ze werden in ateliers, ter plekke uit de bergen gehouwen en wogen ongeveer 1200 kilo. Een deksel woog ongeveer 500 kilo. De kasporen van de beitels zijn nog altijd zichtbaar. Toen de handelslijnen voor het transport door omstandigheden niet meer gebruikt konden worden, kwamen de sarcofagen uit Bentheim gelegen in Duitsland. Deze waren grijs of geel van kleur. Ook dat transport ging over het water, via de Vecht, Zuiderzee, Boorne en Oer Ee.

Het gebruik van sarcofagen raakte daarna in onmin en de 'adel' liet zich in de kerk begraven. Na de restauratie van de Sint-Agathatsjerke (1921/22) werden de laatste sarcofagen en deksels opgeruimd en vonden een plekje in de omgeving. De sarcofaag die hier voor u ligt, heeft jaren lang in de tuin van de voormalige pastorie gestaan en is in 2022 teruggehaald.

Buorren 3-5

Kleermakerij met winkel, postkantoor en electrotechnisch bedrijf

Winkelpand

In 1908 laat de familie Enne Steenbeek dit pand bouwen waarin hij een kleermakerij en een winkel begint. Ook wordt het eerste postkantoor van Oudega in dit pand gevestigd met achtereenvolgens Enne Steenbeek, Douwe van der Kooi, Jan Huizing en Rones de Vries als postkantoorhouders. In 1952 wordt het postkantoor verplaatst naar de Buorren 20. Rones deVries verhuist mee en Jan Huizing begint in dit pand een elektrotechnisch bedrijf en een winkel met elektrische huishoudelijke apparaten. In 1968 neemt Heero Postema dit bedrijf over, in 2003 wordt het een woonhuis.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1908 laat Enne Steenbeek, kleermaker aan de Sânbuorren hier een kleermakerij met winkel bouwen.

Maar de concurrentie vanuit Drachten en Leeuwarden is groot.

Steenbeek wordt naast kleermaker ook postkantoorhouder en postbode. Het eerste postkantoor van Oudega is nu hier gevestigd en er is een telefoonaansluiting.

In 1925 krijgt Steenbeek ontslag.

Er komt eerst een vrouwelijke vervanger, zij is bij Bonne en Atsje Dijkstra in de kost. Douwe van der Kooi is postbode en wordt de nieuwe postkantoorhouder.

De kleermakerswinkel is nu een kruidenierswinkel van zijn pleegmoeder Jitske Rijpkema-Welling.

Ook van der Kooi krijgt ontslag en in 1934 is Jan Huizing postkantoorhouder. Wel blijft van der Kooi hier nog even kruidenier, daarna is er een schoenwinkel van een broer van Huizing.

In 1945 wordt Rones de Vries de nieuwe postkantoorhouder, hij is vanaf 1938 al hulpbesteller.

De winkel is nu postkantoor en Rones de Vries en Fokje Schonenburg wonen aan de kant van de Fabrykswei.

Huizing blijft aan de oostkant wonen en begint een elektriciteitsbedrijf.

In 1952 verhuist het postkantoor naar Buorren 20. De winkel is nu een winkel voor elektrische huishoudelijke artikelen. Het woongedeelte aan de Fabrykswei wordt achtereenvolgens door vele pasgetrouwde stellen bewoond.

In 1968 wordt Hero Postema eigenaar van het bedrijf. Postema vertrekt in 2003 naar Nijega. Het pand is dan woonhuis voor twee gezinnen, daarna voor één gezin.

Pastorie

Achter de voorgevel van deze voormalige pastorie van de Nederlandse Hervormde Kerk, gaan in ieder geval twee oudere pastorieën schuil. Het bouwjaar van de oudste is onbekend. De woning is waarschijnlijk in 1515 tijdens een gevecht in brand gestoken. In 1743 is de pastorie ingrijpend gerenoveerd. De foto toont de pastorie vlak voor deze in 1910 opnieuw verbouwd wordt in Jugendstijl. De laatste predikant die de pastorie bewoont is ds. H. Alkema.

Stichting Hattum de Vries

Het jaartal op de gevel, 1743, geeft een ingrijpende verbouwing aan. Oorspronkelijk is het grondgebied van deze pastorie veel groter dan tegenwoordig. Er is een grote moestuin en een perceel bouwland. In de loop der tijden is er grond verkocht aan particulieren, instellingen en overheden.

Op één van de percelen is in 1910 de *Consistoriekamer*, latere naam het *Folksgebou*, gebouwd met afbraakmateriaal van de oude pastorie van voor 1910. De pastorie wordt dan grondig aangepast. Zo wordt de oude voordeur van de pastorie de voordeur van het Volksgebou. Ook het *Folksgebou* krijgt een Jugendstijlstraling.

Achtereenvolgens zijn de volgende bewoners hier gehuisvest:

1503	Pastoor Wolterus
1504	Pastoor Aebele
1515	Pastoor Hoyte Vermoord door Leeuwarder schutters op 25 februari 1515
1523 – 1527	Pastoor Tiebbe
1542 – 1547	Pastoor Syger Jacobs De prebende ¹ wordt voor het eerst in 1542 genoemd
1549 – 1574	Patsoor Hendrik Dercksz Op 16 september 1557 heet hij Brockanus
1575 – 1580	Pastoor Joannes Olfers/Ofkes
1581	Pastoor Joannes Uffkesz
1600 – 1603	ds. Emarus Marci Eerste predikant na reformatie, uit Garyp; Hem werd in 1598 gerechtelijk zijn dienst opgezegd; Overleden in 1603
1612 – 1614	ds. Franciscus Pontanus
1614 – 1627	ds. Hermannus Garripejus Herman van Garyp
1627 – 1640	ds. Petrus Dionysius Beroepen van Garyp en later weer daarheen vertrokken; Overleden in 1641
1640 – 1644	ds. Franciscus Juvenalis Frans de Jonge; In 1640 kandidaat en in 1644 naar Stiens vertrokken
1644 – 1647	ds. Philippus Koëller Kandidaat in 1644; Vertrok in 1647 naar Akkrum en overleed aldaar in 1691
1648 – 1657	ds. Johannes Wilhelmi Wijngaart Geboren in Schingen in 1623; Kandidaat in 1648 en vertrok in 1657 naar Oudeboorn
1657 – 1685	ds. Petrus Gerards Meilsma Kandidaat in 1652; Bleef in Oudega tot zijn dood in 1685
1686 – 1688	ds. Rudolphus Noordbeek, Johanneszoon In 1686 beroepen van Beetgum; Vertrok in 1688 naar Workum; Stond in 1711 in Leeuwarden en doopte in dat jaar de jonge prins Willem Carel Hendrik Friso; Overleden in 1719
1688 – 1694	ds. Florentinus Bomblé In 1686 beroepen van Itens; Vertrok in 1694 naar Sneek; Schielijk overleden in Amsterdam op 25 januari 1722
1694 – 1697	ds. Johannes Sixti In 1694 beroepen van Menaldum; Vertrok in 1697 naar Emden; Overleden in 1698

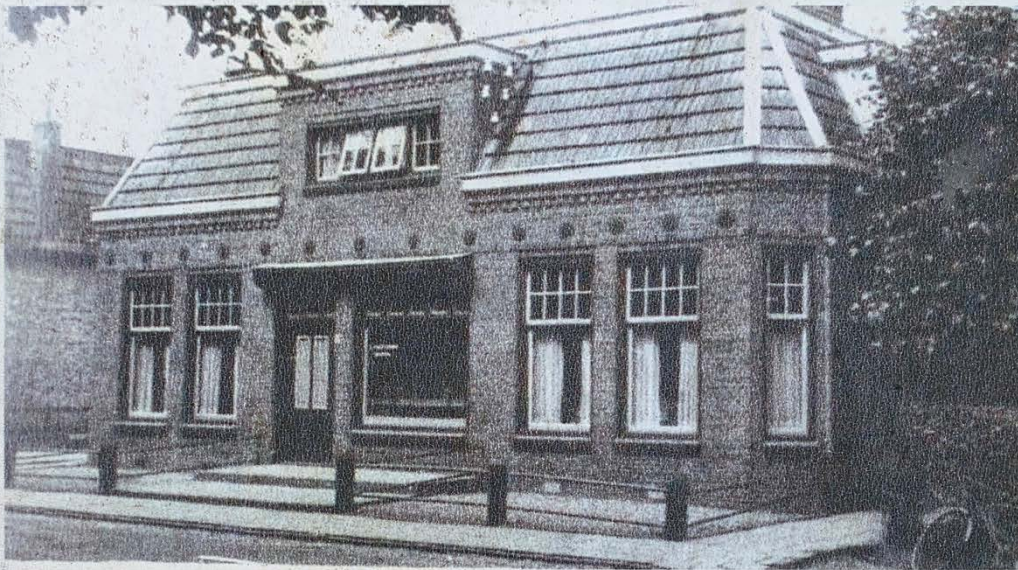
¹ Een prebende van het Latijn praebenda pars = te schenken deel is het jaarlijkse inkomen van een geestelijke.

1697 – 1701	ds. Fredericus van Houten Geboren in Zwammerdam in 1662; Doctor in de medicijnen en avondprediker in de Franciscaner kerk in Emden; Als kandidaat beschouwd en beroepen in 1697; Vertrokken naar de Kaag bij Leiden in 1701; Overleden in 1711
1701 – 1703	ds. Ibertus Fennema Geboren in Marssum; Conrector in Leeuwarden; Beroepen in 1701 en vertrok in 1703 naar Leeuwarden
1704 – 1742	ds. Gerardus Steensma Kandidaat en beroepen in 1704; Wegens ouderdom en zwakte met emeritus in 1742
1743 – 1754	ds. Bernardus Hermanni Venekamp In 1743 beroepen van Nijkerk; Vertrok in 1754 naar Bonde Oost-Friesland; Overleden in 1777
1755 – 1786	ds. Nicolaus van Waning Geboren in Amsterdam in 1715; Beroepen in 1755 van Hemmen. Kon wegens zwakte geen afscheidsprek houden, de predikant van Boornbergum las in 1785 een brief van hem voor; overleden in 1789
1786 – 1792	ds. Anne de Haan Er werd voor hem een nieuwe pastorie gebouwd; In 1793 van Oudehorne beroepen; Vertrok in 1792 naar Dokkum
1793 – 1828	ds. Derk Vries Sibinga In 1793 van Enum beroepen; Ging na 35 jaar in 1828 met emeritus
1829 – 1838	ds. Sytze Piers Minnema Geboren in Gorredijk; Kandidaat in 1829 en legde zijn werk in 1838 neer; In 1849 wegens wangedrag afgezet als emeritus predikant
1839 – 1900	ds. Andreas Jacobus Lieuwens Geboren in 1810 in Ulzen; Kandidaat en beroepen in 1839; Na 61 dienstjaren met emeritus; overleden in 1901 in Boornbergum. Maakte zowel de Afscheiding als de Doleantie mee. Diende nog in de tiendaagse veldtocht van 1831 – 1832 tegen België
1904 – 1909	ds. Foppe A. Hingst Beroepen van Diever; Overleden in Oudega in 1909; 1 ^e predikant van de zelfstandig verklaarde gemeente van Oudega
1910 – 1948	ds. Adrianus Carsjens Geboren op 28 april 1880 in Boskoop; Beroepen van IJzendijke in 1910; Emeritus in 1949; Vertrokk in 1951 naar Eernewoude; Ovbverleden op 7 februari 1963; Begraven in Oudega. Hij schreef vele historische artikelen en was voorzitter en medeoprichter van de Boerenleenbank en het waterschap. Was betrokken bij de droogleggen van de Eastersânning
1951 – 1956	ds. Sjoerd Bijleveld ° 1918; beroepen van Kimsward in 1951; vertrok in 1956 naar Boornbergum
1956 – 1971	ds. Hilko Alkema ° 1905; beroepen van Winschoten in 1957; vertrokken in 1971; laatste predikant die de pastorie bewoonde
1971 – 1982	Familie de Groot
1982 – 1991	Familie de Haan
1991 – 2002	Familie van Til
2002 – 2020	Familie van Toorenborg
2020 – heden	Familie van der Vegt

Ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan werd de voormalige pastorie op 18 september 1993 open gesteld voor belangstellenden. Een belangrijk onderdeel van het programma was de onthulling van de nieuwe naam door de vrouw van burgemeester Pieter van der Zaag. Na een zorgvuldige afweging was de keuze van de bewoner gevallen op *Kerckebosch*. In die naam wordt zowel verwezen naar de vroegere bestemming van het pand als naar de boomrijke omgeving.

Buorren 8

Bakkerij Kijlstra

Bakkerij Kijlstra

In 1902 koopt de familie Hielke Egberts Kijlstra de gortmakerij van Cees Izaäks Douma om in dit pand een bakkerij te beginnen. Hielke Egberts Kijlstra overlijdt in 1912, zijn zoon Egbert Hielkes is dan tien jaar oud. De weduwe van Hielke Egberts hertrouwt vervolgens met bakker Tjitze Kloosterman. In 1940 neemt Egbert Hielkes de bakkerij over. Omdat hij geen opvolger heeft beëindigt hij in 1963 de bakkerij.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Voor 1900 koopt Hielke Egberts Kijlstra, afkomstig van Drachten, een boerderij-bakkerij-drankenwinkel op it West 26 *nu hertenkampje* in Oudega.

Hij wordt opgevolgd door Izaak Hielkes Kijlstra.

In 1902 wordt zijn neef Hielke Egberts Kijlstra de volgende bakker maar zegt de boerderij vaarwel en koopt de gortmakerij aan de Buorren 8, om daar een bakkerij te beginnen.

Hielke Egberts Kijlstra komt al in 1912 te overlijden. Zijn vrouw hertrouwt met bakker Tjitze Kloosterman en deze doet in 1940 de bakkerij over aan zijn pleegzoon Egbert Hielkes Kijlstra, welke in 1963 besluit er een punt achter te zetten wegens gebrek aan een opvolger.

Hiermee komt een einde aan een bakkerij die alle facetten van uitventen heeft meegemaakt. Roggebroden rondbrengen met de kruiwagen en met de broodzak op de rug, de bôllekoerrinster. Er komt verbetering met de hondenkar en later de ponywagen, de transportfiets en de gemotoriseerde bakfiets.

Buorren 9

Enkabé winkel

Enkabé winkel

Voor 1900 hebben hier drie gezinnen gewoond. Jan Vaartjes, schoenmaker is één van hen. Hendrik Herder, een halfbroer van hem is in 1902 schoenmaker en scheerbaas. Jan Weima (bijnaam Jan Potskipper) begint in 1908 naast Hendrik Herder een winkel in potten en pannen en andere huishoudelijke artikelen. In 1929 koopt Sietse Kielstra het pand en bouwt een nieuwe kruidenierswinkel met woning. Sietse en Fynke worden opgevolgd door hun zoon Jelke. Deze beëindigt de winkel in 1966, waarna het als woonhuis wordt gebruikt.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfonds.

Dit is een pand van vallen en opstaan.

In 1515 worden 35 huizen in brand gestoken onder aanvoering van de verdreven grietman Jelle Sickes in een strijd tussen Geldersen en Saksen.

Het pand wordt herbouwd, maar in 1738 is er weer een grote brand in Oudega. Ook nu brandt dit huis volledig af.

Weer komt er een nieuwe woning.

In 1821 woont hier Joh. Jans Smits, hij is bakker van beroep. Verder is bekend dat vóór 1900 hier 3 gezinnen wonen en dat Jan Vaartjes hier schoenmaker is.

In 1900 vertrekt Jan Vaartjes naar Buorren 17. Hendrik Herder, halfbroer van Vaartjes is hier in 1902 schoenmaker en scheerbaas.

Jan Weima *Jan Potskipper* trouwt met Sjoukje van der Kuip en beëindigt in 1908 de potschipperij. Hij begint in het zelfde pand naast Herder een winkel in potten en pannen en andere huishoudelijke artikelen. Ook is hij hier bekend als kanariefokker.

Wanneer Herder in 1923 vertrekt en Weima in 1927, koopt Sietse Kielstra in 1929 het pand.

Hij bouwt hier een nieuwe kruidenierswinkel met woonhuis en een afdeling drogisterij.

Sietse en Fynke worden opgevolgd door hun zoon Jelke.

In 1966 wordt de winkel beëindigd en is daarna woonhuis.

Buorren 10

Pompmakerij & Kuiperij

Kuiperij, pompmakerij en wagenmakerij

Begin 1800 woont in dit pand al een kuiper met de naam Jan Oedzes Kuperus. Zijn zoon Oedze Jan volgt hem op. In 1862 wordt Folkert Douwes Kramer uit Achtkarspelen de nieuwe eigenaar, die er ook een pompmakerij begint. Zijn zoon Douwe volgt hem op en is ook wagenmaker. Tjidsger van der Wal wordt in 1939 eigenaar en verkoopt in 1953 zijn bedrijf. Dat is dan het einde van de wagenmakerij.

©Stichting Hartum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Al in 1832 woont hier een kuiper Jan Oedzes Kuperus en na hem Oedze Jans Kuperus.

Folkert Douwes Kramer getrouwd met Gelske Douwes Vlieg en afkomstig van Achtkarspelen wordt in 1862 eigenaar van de kuiperij. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Douwe Folkerts Kramer getrouwd met Bontje Wolters Zandberg. Douwe is ook wagenmaker. In 1939 koopt Tsjirger van der Wal, afkomstig van Garijp, de wagenmakerij. Wanneer van der Wal in 1953 de zaak verkoopt, betekent dit einde wagenmakerij.

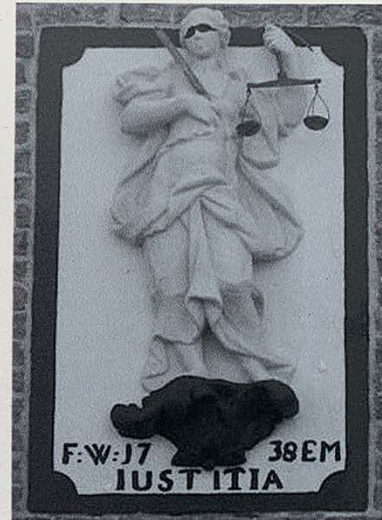
Wietze Bruinsma is in 1953 de nieuwe eigenaar hij werkt bij Philips. In 1957 begint Wieger Lindeboom hier een tractorloonbedrijf.

In 1967 zijn de volgende eigenaars Henk en Jacob Herder. Henk komt hier te wonen in de loods wordt gebruikt voor veevoederopslag.

In 1970 zijn Jappie en Anneke Herder de bewoners. In 2005 wordt de loods gebruikt door hun schoonzoon Marinus en is *Marinus Keukenstudio* hier gevestigd.

Buorren 11

Rechthuis, Herberg & Bakkerij

Voormalig Rechthuis van de grietenij Smallingerland van 1663 tot 1816

In 1738 worden tijdens een grote brand in Oudega het Rechthuis en nog zes panden aan de Buorren volledig in de as gelegd. Bij de herbouw in 1738 hebben de eigenaren Foocke Wytzes en zijn vrouw Ebeltje Meinderts hun initialen F.W. en E.M. samen met Vrouwe Justitia en het jaartal 1738 in de gevelsteen laten beitelen.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Het voormalige Rechthuis van de grietenij Smallingerland staat in Oudega, omdat dit ooit het bestuurscentrum van de grietenij was.

De bovenzaal van de herberg wordt gebruikt door het bestuur van de grietenij. Na een grote dorpsbrand in 1738 wordt in het zelfde jaar de herberg-gerechtskamer herbouwd. De gevelsteen met het reliëf van Vrouwe Justitia en de initialen van de toenmalige eigenaren Foocke Wytzes en Ebeltsje Meinerts verwijst naar de oorspronkelijke functie van het pand. Dit kunstwerkje mag gerekend worden tot de eerste rococo-scheppingen in Nederland. Het is vervaardigd door een in Oudega geboren jongeman, Kornelis Kooystra, pleegkind van Foocke en Ebeltsje.

De weer of gerechtskamer in het rechthuis verliest in 1816 zijn bijzondere functie, eerst aan Opeinde en vervolgens aan Drachten. Drachten is in 1832 de nieuwe hoofdplaats van de grietenij. In 1821 is Klaas Tjeerds eigenaar van de herberg, zijn weduwe verkoopt in 1837 de herberg aan R. Eldering. Hierna wordt de familie Mulder van 1855 tot 1952 eigenaar van de herberg / bakkerij.

Ook Franke van der Meer, de nieuwe eigenaar, is bakker en herbergier. Als in 1962 Romke van der Meer eigenaar wordt is er geen bakkerij meer. Wanneer Johan de Groot in 1978 het pand koopt is het niet alleen café maar ook uitzendbureau.

Kunstnijverheid en expositieruimte is in 1983 de volgende bestemming van het pand; *De Santepetyk*. Dit duurt tot 1990 en is daarna alleen woonhuis.

Buorren 12 & 14

Het café van Baaie

Het café van Baaie

Baaie, haar werkelijke naam is Baukje Hoekstra, neemt in 1880 het café over van haar ouders en woont hier samen met haar zoon Johannes. Buorren 12 is het woongedeelte, en nummer 14 het café. Baaie staat bekend om haar uitspraak "Jimme moatte mar gauris werkomme". In 1932 verkoopt ze haar café aan de overbuurman en caféhouder Wietze Mulder. Dit betekent het einde van haar café. Het pand wordt verbouwd tot twee woningen aan de Buorren 12 en 14.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en It Iepen Mienskipsfûns.

Haar echte naam is Baukje Hoekstra 1854-1935, dochter van Johannes Eades Hoekstra en Gepke Meinderts Deelstra.

Haar ouders zijn herbergier, boer en verkopen kachelhout. Dochter Baukje blijft ongehuwd maar heeft wel een zoon Johannes, vader onbekend. Het café gedeelte is op nr. 14 en het woongedeelte op nr. 12 met daarachter de boerderij. Baaie neemt in 1880 het café over van haar ouders en Johannes de boerderij, wanneer hij oud genoeg is.

Tegenover hen, staat het café van de fam. Mulder. Provisionele en definitieve verkopen vinden om en om plaats. Baaie en haar zoon wonen overdag in het café, zij staat er om bekend klanten te lokken met de woorden: "*Kom maar binnen, jullie hoeven niks te gebruiken maar de kachel is aan, het is hier lekker warm*".

In 1932 wordt het café verkocht aan overbuurman Wietze Mulder en dit betekent einde van het café.

Het pand wordt nu een dubbel woonhuis, Buorren 12 en 14. Op Buorren 14 wonen achtereenvolgens: Lammert en Riemke Jelsma, Kornelis en Sietske Steendam, Andries en Jelske de Jong. Jan en Fimke Veenstra, Hendrik en Dieke Mulder, Sijtze en Johanna Bruinsma, Dirk Joh. Veenstra, Wierd en Meinie Hoekstra, Wieger en Reiny Jelsma, Bettie Atsma en Johan Dusseljee en Johan Dusseljee en Anita Wierzema.

Op het adres Buorren 12 wonen achtereenvolgens: Jan Bethlehem, Jouke en Jitske Noordstra, W. Bouma, Grietzen Wijma, Wieger en Jolanda Faber.

Spar winkel

In dit winkelpand van de familie Adema hebben oorspronkelijk de familie Harm Smedes en daarna de familie Lammert Jelsma een winkelbedrijf gerund. In die tijd is de winkelruimte veel kleiner en woont de familie Jelsma met negen kinderen aan de rechterkant van dit pand. Het is ook de tijd dat het concept zelfbediening nog niet wordt toegepast en de winkelier met een winkelboekje bij de klanten langs gaat.

©Stichting Hatum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Winkelpand van de familie Adema, daarvoor van de familie Jelsma en daarvoor van de familie Smedes. Naar ons bekend is doet de familie Harm Smedes de winkel over aan Lammert en Riemke Jelsma Wynia (uit Wommels) die tot 1967 de winkel runnen, waarna hun zoon Wiebe Jelsma en zijn vrouw Trienke Jelsma- Brandsma de winkel overnemen.

In 1990 gaat de winkel over naar de familie Gerrit en Goke Adema.

Vandaag de dag loop je de winkel binnen en doe je de producten die je wilt hebben in je mandje of kar en rekent af, maar in vroeger tijden gaat dat anders. Om dat duidelijk te maken gaan we terug naar de jaren dertig van de twintigste eeuw. In die jaren wordt het pand niet alleen als winkel gebruikt, maar dient ook als woning voor het gezin van Lammert Jelsma met negen kinderen. De rechterkant van dit pand wordt gebruikt als woning. Zoals gebruikelijk in die jaren, met voor een kamer voor de zondag en via de schuifdeuren kom je in de achterkamer, waar men door de week verblijft. In de achterkamer bevindt zich een bedstee en een los ledikant, afgeschermd door een gordijn. Op zolder is een gedeelte afgeschermd voor de meisjes en de jongens hebben hun eigen ruimte.

Aan de linkerkant van dit pand bevindt zich het winkelgedeelte, toen nog niet behorend tot de SPAR-keten. Bij het binnenkomen zie je aan de rechter- en linkerkant een toonbank en daarom heen tegen de muren de stellingen met producten. Je zegt wat je boodschap is, het wordt uit een grote bak in een papieren zak geschept als het spliterwten zijn, gewogen op de weegschaal, beetje erbij, beetje eraf en dan wordt er bij de rechter toonbank afgerekend. Een enkele keer wordt een bedrag opgeschreven. Wil je stroop hebben, dan neem je je eigen blikje mee, waar je naam opstaat en wordt het volgeschept met stroop. Dat is in de winter een probleem, omdat de stroop dan wel erg stropig (taai) is.

Terwijl je wacht zie je in de stellingen grote bakken staan, vol met producten zoals erwten, bruine bonen enz. Maar ook de havermout wordt uit een grote bak geschept. Indien je een paar klompen nodig hebt ga je de trap op. Op zolder is een assortiment klompen in alle maten uitgestald. Je oude klompen laat je achter, die worden gebruikt als aanmaakhout voor de kachel in de winkel, immers in die tijd zijn er nog geen diepvriesproducten. De omwonenden zie je met name in de winkel, maar de andere bewoners van het dorp worden door de winkelier opgezocht. Lammert en later ook zijn zoon Wybe zoeken hun klanten per fiets op. In die tijd heb je veel vaste klanten, die dwars door de scheidslijnen van de beide kerken lopen. Klopt men bij een klant aan, dan ga je meestal

even naar binnen, krijgt soms een kopje thee en dan wordt het boodschappenlijstje ingevuld. Bijvoorbeeld: moet de vrouw ook nog suiker, ook nog stroop? En zo wordt het samen ingevuld. Wybe Jelsma herinnert zich dat er ook een klant op de Veenhoop woont, die met een roeibootje opgezocht wordt. Lammert Jelsma doet het zware gedeelte in de Jan Durkspolder en de woonarken richting Eernewoude. En op die manier bezoekt men in de hele omgeving de klanten. Is er een nieuwe bewoner dan gaan Lammert Jelssma en Wobbe de Vries ^{de bakker} samen de potentiële klant opzoeken.

Als de boodschappen opgeschreven zijn, gaat men terug naar de winkel, waar de boodschappen door de meisjes ingepakt worden en indien mogelijk worden ze dezelfde dag nog gebracht. Aan het stuur van de fiets hangen de loodzware ingepakte tassen, waardoor het moeilijk fietsen is. In de fietstassen staan de blikken petroleum voor de klanten. Vanwege de petroleumgeur kunnen daar geen boodschappen in vervoerd worden. Soms krijgt een klant even tijd om op een later tijdstip te betalen, bijvoorbeeld als het melkgeld nog niet binnen is. Een enkele keer haalt Jelsma een rol pruimtabak bij het winkeltje van Anne Jongsma, als hij het zelf niet in voorraad heeft.

Enkele keren per week komt Alle Welling, die met paard en wagen een bodedienst op Drachten onderhoudt, om te vragen of er nog producten bij de grossier uit Drachten opgehaald moeten worden. Uit een inventarisatie in het pakhuis achter de winkel blijkt snel genoeg waar de tekorten liggen. Welling krijgt dan de bestelling door. Hij rijdt ook bij de andere winkeliers langs en haalt vervolgens bij de grossiers Pietersma en Van der Sluis te Drachten de bestellingen. Voor de ton stroop moet hij bij de firma Kok op de Stationsweg zijn.

Tijdens de oorlogsjaren, maar ook al in de periode er voor, heb je distributiebonnen nodig om een product te kopen. Deze bonnen kunnen regelmatig uit het Folksgebou gehaald worden, waar o.a. plaatsgenoot mevrouw Van der Wal van de Skoallereed, namens de distributiedienst, zitting houdt. Wil je een kilo suiker, op dat moment ruim voorradig, dan overhandig je de suikerbon en betaalt vervolgens voor het product. Er is dus geen vrije handel in de winkel. De binnengekomen bonnen worden door de kinderen van het gezin Jelsma gesorteerd en opgeplakt en ingeleverd bij de grossier. Aan het einde van de bezetting zijn de voorraden geslonken en heeft de winkel nauwelijks nog voorraad. De inwoners van Oudega kunnen uit de zuivelfabriek, waar op dat moment de gaarkeuken zetelt, een portie voedsel halen, meestal stampot, gemaakt door Durk van Johannes Veenstra, de botermaker van de fabriek. De soldaten, die de uitkijkpost bemannen doen ook hun boodschappen in de winkel. Oom Hans moet dan alert zijn (zit in de gevaarlijke leeftijd) en zoekt dan zijn schuilplaats op aan het voeteneind van de bedstee.

Wiebe Jelsma, zoon van Lammert, geboren in 1936 gaat na de oorlog van school af. De winkelhulp Fokke Ritsma moet dienst doen in Nederlands-Indië en Wiebe vervangt hem in de winkel. In 1967 neemt hij met zijn vrouw Trienke Jelsma Brandsma ^{Boornbergum} de winkel over. Het pand wordt verbouwd door Folkert de Haan en het echtpaar betreft een woning naast de winkel. Wybe Jelsma start dan een zelfbedieningszaak, onder het merk SPAR, maar blijft wel bij de streek langs gaan, anders is hij bang klanten kwijt te raken. In 1990 neemt Gerrit Adema en zijn vrouw Djoke deze winkel over. Inmiddels is het roer vrijwel overgedragen aan zoon Sybrand en zijn vrouw Agnes.

Anno 2022, na diverse aanpassingen van de winkel, vormt zij het bloeiende centrum van ons dorp.

Bewoners van dit pand:

Familie H Smedes

Familie L. Jelsma tot 1967

Familie W. Jelsma tot 1990

Timmerzaak, molen- en wagenmakerij

Dit pand is in 1786 gebouwd en wordt in 1900 bewoond door de familie Minte Poelstra, die het vak van timmerman uitoefent. Daarna wordt het achtereenvolgens bewoond door Rein Poelstra, in 1911 door molen- en wagenmaker Ale Klaver en in 1920 door Sikke Procee, veekoopman. Vanaf 1926 tot 2017 wonen hier drie generaties van der Meulen; Sipke, Hielke en Sipke.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Deze boerderij is gebouwd in 1786.

In 1900 wordt het pand bewoond door Minne Poelstra, hij was timmerman, daarna door Rein Poelstra.

In 1911 komt Ale Klaver hier te wonen, hij is molenmaker. In 1920 is veekoopman Sikke Procee de volgende bewoner. In 1926 komen Sipke en Aaltsje van der Meulen hier te wonen, hij vervoert varkens. Zijn varkenswagen ^{bargewein} bestaat uit drie gedeelten. Niet alleen varkens, maar ook schapen worden iedere woensdag opgehaald en gaan de volgende dag naar de markt in Drachten.

In de oorlog rijden er geen vrachtauto's, Van der Meulen is donderdag om een uur of halféén thuis, en moet dan vee ophalen. De dieren brengt hij op vrijdag naar de markt in Leeuwarden. Dan komt er een tweede paard van Doeke Faber voor de wagen. Er is geen loopplank bij de wagen, alles moet erin getild worden, ook het vee.

Na de oorlog rijden er weer vrachtauto's, en hoeft Sipke van der Meulen niet meer te rijden. De wagen wordt dan nog wel gebruikt, de schotten kunnen er afgehaald worden, zodat het een platte wagen wordt.

Van der Meulen gaat hiermee dan naar de bossen van Beetsterzwaag om takken op te halen voor de bakkersoven van Wietze Mulder. Ook vervoert hij meel voor de Noorderhaven in Opeinde.

In 1966 komt de zoon Hielke met zijn vrouw Geeske hier te wonen, Hielke werkt in de zuivelfabriek *De Hoop*.

In 2001 komt er weer een Sipke van der Meulen ^{kleinzoon} in het pand te wonen.

En in 2017 wordt het huis verkocht aan Jelle T. Wijma.

Smederij Welling

In het jaar 1780 koopt de familie Wytze Jans een smederij. Hij neemt in 1812 de naam Welling als familienaam aan. Achtereenvolgens zijn hier zes generaties Welling werkzaam als smid. Alle Jans Welling is de laatste telg uit de familie die dit vak beoefent en komt te overlijden op 27 september 1993. De smederij wordt opgeheven en de inventaris wordt geschonken aan het Kameleondorp in Terherne.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

koopcontract Smitterie

Wytze Jans desnoods gesterkt met zijn vader Jan Jelles begeeren bode en content op de coop van sekere Huizinge met Smitterie Agtherhuis en Hovinge met alles wat daarbij aan aard, band, spijkers en nagel vast is, staande en gelegen in't Gebuurte no. 49 van Oudega. Aldus gecogt en in cope bekomen van Grietje Doitses weduwe van Evert Hayes voor de somma van 1303 caroley guldens en drie stuivers in een termijn, namelijk gereed bij aantekening dezès te betalen.
23 September 1780

naamgeving

Voor ons Maire der gemeente Oudega, kantoor Beetsterzwaag, arrondissement Heerenveen, departement Vriesland gecompareerd zijnde Wytze Jans woonende te Oudega no. 76 heeft dezelve verklaart dat hij aanneemt de naam Welling voor familienaam. En zo ook zijn zonen en dochters, kleinzonen en kleindochters.

Wytze Jans Welling H.R. Douma 26 maart 1812

Wytze Jans Welling heeft twee zonen, Gjalt Wytzes Welling, de eerste veerschipper Welling in Oudega, veerschippers van 1819 tot 1966.

En Alle Wytzes Welling, hij volgt zijn vader op als smid, 6 generaties Welling zijn vervolgens smid in Oudega van 1780 tot 1993. Wytze Jans 1780-1830, neemt in 1812 de naam Welling als familienaam.

Alle Wytzes Welling 1830-1860, maakt als huwelijksgeschenk voor zijn 6 kinderen een koperen doofpot.

Jan Alles Welling 1860-1877

Alle Jans Welling 1877-1921

Jan Alles Welling 1921-1961

Alle Jans Welling, smid van 1961-1993, dit is de laatste smid van het geslacht Welling.

Buorren 19

Wagenmakerij, Kapperszaak & Kruidenierswinkel

Boerderij

Dit waarschijnlijk in 1792 verrezen pand is gebouwd als boerderij. In de negentiende eeuw verliest het zijn agrarische bestemming. Tot 1928 woont hier de familie Sjoerd Teijema, wagenmaker, waarna de familie Jurjen Zijlstra van 1928 tot 1946 in dit pand een kapperszaak heeft. De familie Wietze Jongsma beheert van 1946 tot 1985 hier een kruidenierswinkel. Daarna wordt het als woonhuis gebruikt.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Dit waarschijnlijk in 1792 verrezen pand is gebouwd als boerderij.

In de 19de eeuw verliest het zijn agrarische bestemming en wordt vervolgens gebruikt als wagenmakerij. Sjoerd Tijema is hier wagenmaker. Als Tijema in 1928 vertrekt, begint Jurjen Zeilstra hier een kapperszaak. Voor deze functie wordt de rechter hoekpartij voorzien van etalageramen. De grote schuur achter het huis wordt in 1943 afgebroken. In 1946 verhuist Zeilstra naar de overkant en koopt Wietze Jongsma het pand om hier een kruidenierswinkel te beginnen. In 1972 wordt hij opgevolgd door zijn zoon en dochter Anna en Roel, zij beëindigen de winkel in 1985.

Vanaf 1985 is Buorren 19 woonhuis. In 1988 is de voorgevel opnieuw opgetrokken waarbij de oorspronkelijke gevelindeling wordt hersteld. De zijgevels zijn nog grotendeels opgetrokken in de oorspronkelijke handvormsteen.

Het "âlde" postkantoor

Dit pand is in 1878 door de familie Roel H. de Boer gebouwd. Vanaf 1927 begint de familie Jan Weima (bijnaam Jan Potskipper) een winkel in deze woning. Hij is o.a. bekend vanwege het snijden van Bijbelse figuren uit turf en botten. Zijn verzameling is te bezichtigen in "It Kokelhûs van Jan en Sjut" in Earnewâld. Van 1952 tot 1967 is hier het postkantoor gevestigd met als beheerder de familie Rones de Vries. In 1968 wordt het oude postkantoor afgebroken en verrijst op deze plek een monument met de naam "Bocht in de rivier", gemaakt door Els Martin.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en It Iepen Mlenskipsfûns.

Op deze plaats wordt in 1878 een huis gebouwd door Roel H. de Boer, de bewoners zijn Pieter en Antsje, hij was boer.

In 1927 komt Jan Weima hier te wonen, zijn bijnaam is *Jan potskipper*. Jan maakt prachtige, vaak bijbelse voorstellingen uit turf en botten. Deze voorwerpen zijn nog steeds te bezichtigen in 'It Kokelhûs' van Jan en Sjut in Earnewâld.

Jan Weima overlijdt in 1934, zijn vrouw blijft hier nog enkele jaren wonen.

In 1952 wordt het bewoond door Rones en Fokje de Vries-Schonenburg, zij hebben een postkantoor, ook is hier telefoon waar veel mensen gebruik van maken, want nog lang niet iedereen heeft thuis telefoon.

In 1967 wordt aan de Wear voor de familie de Vries een nieuw huis gebouwd met postkantoor.

En in 1968 wordt het oude huis aan de Buorren gesloopt.

In 1988 komt op deze plaats een monument 'bocht in de rivier', gemaakt door Els Martin.

Bakkerij De Vries

In 1889 start de familie Wobbe Sytzes de Vries een bakkerij aan de Buorren. Hij is één van de vele bakkers in het dorp. Op de foto uit ongeveer 1937 ziet u rechts zijn zoon Kees en kleinzoon Wobbe voor de nieuwe bakkerij. Sinds 1981 is Bakkerij De Vries de enige bakker in Oudega en bedient de familie Kees de Vries, de vierde generatie, samen met een aantal zusters alweer jaren de klanten.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Bakkerij de Vries is een echt familiebedrijf, Kees de Vries, samen met zijn vrouw Wikje is de vierde generatie de Vries die aan het roer staat.

Al sinds 1886 staat Bakkerij de Vries aan de Buorren in Oudega. Van het eerste pand zijn jammer genoeg geen foto's bekend. Kees is al de vierde generatie de Vries die als bakker in Oudega zijn brood verdient.

Eerste en tweede generatie.

De overgrootvader van Kees begint de bakkerij in 1886. Van die tijd is niet veel meer bekend, maar wel dat er in die jaren aanmerkelijk meer bakkers in Oudega zijn dan de laatste jaren. Nog in de jaren vijftig, zijn er vier bakkers in het dorp. Navraag heeft opgeleverd dat er rond de twintiger jaren in elk geval zeven bakkers zijn. De meeste bakkers hebben tevens een bijberoep, zij zijn tegelijk boer of kroegbaas. Alle combinaties zijn mogelijk in die tijd.

Rond 1935 hebben Kees en Douwina de Vries, de tweede generatie, de bakkerij overgenomen van zijn ouders Wobbe en Aafke. Het is een moeilijke tijd, de oorlog zorgt voor moeilijkheden bij aanlevering van grond- en brandstoffen. Maar ook hier slaan zij zich doorheen. Na de oorlog gaat alles beter, het aantal bakkers in Oudega daalt en rond 1968 zijn er nog maar twee bakkers over in Oudega. Bakkerij de Vries in de Buorren, en Bakker Jelsma op it West.

Derde en vierde generatie

Zoon Wobbe, de derde generatie neemt de bakkerij over in de jaren zestig. Samen met zijn vrouw Alie zorgen zij voor een verdere continuïteit van het familiebedrijf. In 1981 vertrekt Bakker Jelsma naar Boornbergum, hiermee is Bakkerij de Vries nog de enige bakker in Oudega.

Zijn zoon Kees neemt, samen met zijn vrouw Wikje, in het midden van de jaren negentig de bakkerij over en zorgt sindsdien, samen met een aantal medewerkers voor het brood en gebak in Oudega en de wijde omgeving.

Naschrift: Per 1 januari 2023 wordt de bakkerij overgenomen en gaat verder onder de naam Bakkerij Lenis.

Op 14 oktober 2025 wordt het faillissement uitgesproken. Oudega heeft vanaf dat moment geen eigen bakkerij meer.

Kooistra Manufacturen

De familie Jonker laat deze woning in 1918 als rentenierswoning bouwen. Van 1946 tot 1948 heeft de familie Jurjen Zeilstra hier een kapperszaak. De familie Kees Steendam begint in 1950 in dit pand een textielzaak. Deze wordt in 1955 overgenomen door de familie Gerben Kooistra en in 1980 krijgt de familie Kooistra er een postagentschap bij. In 1988 wordt dit pand gesloopt en verschijnt op deze plaats de nieuwe Rabobank. Van 2003 tot 2013 werkt Zorgkwadrant in het pand. Daarna wordt hier, na een verbouwing, een kapsalon gevestigd.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Wieberen en Jeltje Jonker laten in 1919 het huis bouwen als rentenierswoning naast hun boerderij, de eerste steen wordt gelegd door zoon Marten. In 1924 komt Wieberen te overlijden, en zijn vrouw blijft hier wonen tot haar overlijden in 1945.

In 1946 wordt het huis gekocht door kapper Zeilstra, hij woonde aan de overkant; Buorren 19.
In 1949 verhuist Zeilstra naar Holland.

Dan komt in 1950 Kees Steendam hier te wonen, hij heeft een textielzaak.

In ±1955 wordt het pand gekocht door Gerben en zijn vrouw Jacoba Kooistra, en wordt de textielzaak van de familie voortgezet.

In 1980 krijgen de familie Kooistra het postagentschap erbij.

En in 1988 stopt de familie met de zaak, het pand wordt afgebroken en hier komt de nieuwe Rabobank die op 8 december 1989 feestelijk geopend wordt.

In 2003 koopt de Jonkersstee de bank door samen te werken met de woningbouwvereniging.

Er is weinig klandizie meer en de bank is nog maar twee dagdelen per week open.

In december 2003 sluit de bank en wordt het een zorgsteunpunt van Zorgkwadrant, welke 24 uur zorg verleent aan de ouderen die thuis zorg nodig hebben; het gebouw krijgt de naam '*it Lytshûs*'.

In 2013 wordt het pand verkocht aan Nicolien Ritsma en Ytsje Visser; het is nu een kapsalon *De Haarsalon*.

Buorren 23 & 25

Aannemer Ellens

Aannemer Ellens

Aldert Ellens is van 1909 tot 1925 timmerman/aannemer in Oudega. Hij bouwt dit pand, nummer 23, met een timmerschuur erachter. Het pand ernaast, nummer 25, bouwt hij voor zijn schoonouders. In 1925 vertrekt de familie Aldert Ellens en het pand wordt nu een boerderij met vee in de schuur. Vervolgens wordt dit pand een doorgangshuis. Achtereenvolgens is er na 1929 een winkel gevestigd, waar schrijfbenodigdheden en dergelijke worden verkocht. In 1942 is het magazijn van "De Toko" hierin gevestigd en van 1948 tot 1998 oefenen drie verschillende families het kappersvak in dit pand uit. Daarna wordt het een woonhuis.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1909 bouwt Aldert Ellens Buorren nr. 23 voor zichzelf en Buorren nr. 25 voor zijn schoonouders.

Ellens is van 1909 tot 1925 timmerman-aannemer in Oudega en heeft hier zijn timmerwinkel. De huizen die Ellens bouwt vallen op door hun vormgeving en fraaie details. In 1925 vertrekt Ellens naar Wassenaar en Buorren 23 wordt nu een veehouderijbedrijf van Gerrit van der Berg, de timmerwinkel wordt boerenschuur.

In 1929 is Minke Teijema eigenaar en begint hier een winkel in servies, potloden, pennen, papier, boekjes enz. Bovendien verhuurt zij woonruimte aan pasgetrouwde stelletjes.

In 1942 koopt Jan Steendam uit Drachten de winkel en verhuurt deze aan Cees Steendam en deze start hier magazijn 'de Toko'. In 1948 vertrekt Steendam naar de overkant van de weg om daar een manufacturenzaak te beginnen. De winkel wordt nu verhuurd als kapperszaak aan H. Brinkman. In 1953 is Willem van der Kloet hier kapper en hij wordt in 1955 eigenaar.

Anne Pruiksmas koopt in 1959 de kapperszaak en heeft hier een heren- en een damessalon. Wanneer Pruiksmas in 1998 stopt als kapper is dit tevens einde kapperszaak. Buorren 23 is nu woonhuis

Jonkersstee

De boerderij op de foto is in 1834 gebouwd en wordt sinds 1879 bewoond door de familie Jonker. Tot 1993 hebben hier vijf generaties van de familie Jonker een boerenbedrijf. In 1994 wordt de boerderij afgebroken en wordt op de vrijgekomen grond "de Jonkersstee" gebouwd, een woonvorm voor ouderen, die in 1997 wordt geopend.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

De kop-rompboerderij is gebouwd in 1834.

In 1879 komt Wieberen Jonker hier te wonen, en in 1917 wordt hij opgevolgd door zijn zoon Harm. In 1955 wordt Harm weer opgevolgd door zijn zoon, weer een Wieberen.

In 1963 vormen Wieberen en zijn broer Jan een maatschap. In 1967 verhuizen Wieberen en Jantje naar een boerderij op It West, en blijven Jan en Dieke op de boerderij wonen. In 1988 wordt het een maatschap met Jan en zijn zoon Sietse.

In 1993 verhuizen Sietse en zijn vrouw Hennie naar een boerderij op Mounehoek.

Jan en Dieke zijn dan al gestopt met boeren, en zijn verhuisd naar Buorren 44.

De boerderij staat leeg en wordt in 1994 afgebroken.

Op deze plaats wordt de Jonkersstee gebouwd en wordt in 1997 geopend. Het is woonvorm voor ouderen. Er zijn elf appartementen met een ruime kamer, open keuken, een slaapkamer en een ruime zolder. Ook zijn er vier aanleunwoningen. Er is een gemeenschappelijke ruimte voor activiteiten.

Winkel Forta, Formaco

Dit pand wordt in 1909 gebouwd door Jan Vaartjes als winkelpand. De familie Kooistra verkoopt hier vanaf 1912 manufacturen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog speelt Wilt Kooistra een belangrijke rol in het verzet, met name ook in de organisatie van hulp aan onderduikers. Na het overlijden van Wilt in 1948 zet zijn vrouw de winkel voort. Vanaf 1968 doet dit pand dienst als woonhuis.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en It Iepen Mienskipsfûns.

In dit voormalige winkelpand heeft de familie Wilt Kooistra gewoond.

Tijdens de oorlogsjaren is het een centrum van illegale activiteiten en een doorgangshuis voor veel mensen, die in het verzet actief zijn of een veilig onderkomen zoeken. In het archief van de Vereniging Friesland 1940-1945, dat zich in Tresoar bevindt, zit ook kaart no. 1053, door Wilt Kooistra na de oorlog ingevuld.

Staat van beroep: Manufacturier

Geboren: 11-11-1898

Motief om verzet te plegen: Rechtsgevoel, principes en geloofsovertuiging

Aantal P. B.'s: Twee

Alias: van der Kouwe

Taak: Hoofd sectie XII, nog hoofd sectie II

Wilt Kooistra geeft zijn gegevens beknopt weer op één kaart. Er valt niet uit af te leiden hoe hij in het verzet 'gerold' is, maar vanaf 1943 bezoeken steeds meer mensen dit winkelpand, hetzij als koerierster *Tiny Mulder*, hetzij als verzetsstrijder *Geale* of voor de gezelligheid *Jaap, een joodse jongen, die de zondagen komt* en omdat er maar één vertrek verwarmd wordt door de brandstofschaarste, maakt de rest van het gezin ook het één en ander mee.

Wilt Kooistra is belast met de verdeling van de bonkaarten voor de onderduikers in de omgeving en dat zijn er nog al wat. Hij is veel onderweg voor de Landelijke Bond voor Hulp aan Onderduikers. De bonkaarten voor deze onderduikers zijn 'veilig' opgeborgen in de etalagepoppen, die hol zijn en in de winkel staan. Naarmate de oorlog vordert is Wilt Kooistra meer op zijn fiets de provincie in. Aangezien de winkel nauwelijks meer voorraad heeft, kan zijn vrouw dat wel alleen af. Hij brengt en haalt onderduikers overal vandaan en moet soms een onderduiker streng *toespreken* omdat deze een gevaar voor zijn omgeving dreigt te worden.

Regelmatig wordt er in de consistorie van de toenmalige Gereformeerde kerk vergaderd met andere L.O. mensen. De laatste maanden van de bezetting vindt mevrouw Kooistra het niet meer verantwoord met de kinderen thuis te slapen. Het huis is te vol en dit, vreest ze, loopt in de gaten. In de laatste vier weken is Wilt Kooistra veel in Drachten om zich bezig te houden met de komende distributie van voedsel en onderdak te regelen voor de N.B.S. Ook is hij verantwoordelijk voor de gevangenen, die uiteindelijk naar Sparjebird gebracht moeten worden.

In een bedankbrief aan de ingezetenen van Oudega prijst Wilt Kooistra de gastvrijheid voor hen, die van huis en haard verdreven zijn en het stilzwijgen van de bevolking, zodat het illegaal werk gedaan kon worden. Op 2 oktober meldt de Drachtster Courant dat Wilt Kooistra samen met Bosch, district militaire commissaris, woedende inwoners van Opeinde toespreekt, omdat volgens hen een aantal NSB' niet vrij gelaten mochten worden. Kooistra slaagt erin de orde te herstellen door goede informatie te geven. Hij is immers de verantwoordelijke voor de gevangen genomen Nederlanders.

Na de oorlog wordt Wilt Kooistra raadslid namens de Antirevolutionaire Partij in de gemeenteraad. Hij sterft in 1948.

Pastorie en Gereformeerde kerk

De pastorie is gebouwd in 1906 en het kerkgebouw in 1910, beide in de Art Nouveau stijl. Het kerkgebouw krijgt in 1922 aan de oost- en westzijde galerijen en wordt in 1980 nog een keer verbouwd, waarbij de voorgevel origineel blijft. De eerste bewoners van de pastorie zijn ds. Prins en zijn gezin. Daarna volgen er nog zeven predikanten. In 1973 betrekken ds. A. Addis en zijn gezin als eersten de nieuwe pastorie.

Stichting Hattum de Vries. Mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

De geschiedenis van de Gereformeerde kerk begint in 1836 in een boerderij van J.A. Mulder op it Utein onder leiding van Ds. Simon van Velzen. Aan de Achterwei wordt in 1841 een kerk gebouwd, deze wordt later voor vijfhonderd gulden verkocht aan Drachten; de kerk wordt steen voor steen afgebroken en weer opgebouwd aan de Dwarsvaart.

Naast de pastorie aan de Buorren, gebouwd in 1906, wordt in 1910 een nieuwe kerk gebouwd. De eerst steen wordt op 28 juni gelegd door Ds. Prins. De architect is onbekend, de kerk is gebouwd door C. Nijhuis uit Oudega en S. Tiekstra uit Nijega voor zesenvijftighonderd gulden. De eerste koster is G. Kooistra. Tot 1910 wordt de zang begeleid door muziekkorps en harmonium, daarna door het orgel van de firma A.J. Dekker uit Goes.

In 1922 worden aan de oost en westgevel galerijen gebouwd, de orgelgalerij is later gebouwd.

Op een vergadering in 1978 moet een besluit worden genomen, de kerk verbouwen of nieuwbouw. De verbouw krijgt de meerderheid, de aannemers Douwe Bergsma, firma de Haan en Durk de Jong, en het schildersbedrijf van Arie van Keimpema krijgen de opdracht. In 1980 wordt met de werkzaamheden begonnen, de voorgevel wordt in de oude stijl behouden.

Helaas wordt de pastorie in 1972 afgebroken, er wordt een nieuwe woning gebouwd. In 1973 zijn Ds. Addis en zijn gezin de eerste bewoners. Na het vertrek van ds. Addis, volgen ds. Eigenhuis, ds. Stander, ds. Boschma en in 2015 is Lydia Veerman de eerste vrouw als predikant van de inmiddels protestantse gemeente. Per 1 augustus 2022 vertrekt Ds. Lydia Veerman naar Rijsburg en is de gemeente vacant.

Buorren 35

Woning met foerage opslag en veestalling

Woonhuis met vrijstaande veestalling en fourage-opslag

In 1912 bouwt M.R. Poelstra hier een woning met foerage en opslag voor Jan Vaartjes. In 1923 neemt zijn halfbroer Hendrik Herder de veevoederhandel over. Na diens overlijden in 1928 is weduwe H. Herder eigenaresse tot 1936, waarna haar zoon Ede H. Herder de veevoederhandel voortzet. In 1961 wordt zoon Henk de nieuwe eigenaar van het bedrijf. In 1967 verhuist het bedrijf en wordt Buorren 35 een woonhuis.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Deze woning met opslag voor foerages bouwt M. Poelstra, aannemer te Oudega, in 1912 voor Jan Vaartjes.

Vaartjes is een ondernemend persoon. Hij is eerst schoenmaker, vervolgens winkelier en handelt in diervoeders. Hij heeft diverse huizen in Oudega laten bouwen, o.a. Great Haersmawei 3, Buorren 29, Buorren 35 en Fabrykswei 37. Van 1923 tot 1933 is hij gemeenteraadslid voor de A.R. in Smallingerland.

In 1923 neemt Hendrik Herder, halfbroer van Vaartjes, de veevoerhandel over. In 1928 wordt wed. Korneliske Herder-Hoekstra eigenaar tot 1936. Zij wordt opgevolgd door haar zoon Ede H. Herder, hij bouwt er in 1940 een losse veestalling met hooiberging bij.

Wanneer zoon Henk in 1961 de nieuwe eigenaar is, breidt het bedrijf zich snel uit en is de bedrijfsruimte te klein. In 1967 verhuist het bedrijf naar Buorren 10. Het huis op de Buorren 35 is vanaf 1967 woonhuis.

Buorren 37 Smederij Kiers

Smederij Kiers

In 1919 bouwt aannemer Aldert Ellens een smederij voor de familie Kiers. Zoon Marcus heeft het vak geleerd bij de familie van zijn moeder, de familie Staal. Smid Marcus Kiers heeft in het begin hulp van zijn broers Klaas en Hendrik en later Durk. Behalve smid is Marcus ook elektricien en loodgieter. In 1977 eindigt de bedrijvigheid in dit pand.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1900 komt de familie Kiers naar Oudega.

De Coöperatieve Zuivelfabriek 'De Hoop' is opgericht met als eerste directeur de 31 jarige Hendrik Kiers, afkomstig uit Vries-Tynaarlo. In 1919 wordt H. Kiers vervangen als directeur van de zuivelfabriek.

Timmerman Ellens bouwt in dat jaar een smederij voor de familie Kiers, Buorren 37. Zoon Marcus heeft het smidsvak geleerd bij familie van zijn moeder uit Vries, de familie Staal.

Smid Marcus Kiers krijgt hulp van zijn broers Klaas en Hendrik en daarna van zijn broer Dirk. Klaas begint een eigen smederij op Quatrebras en Hendrik in Nijega. Behalve smid is Kiers ook elektricien en loodgieter.

In 1977 wordt de smederij beëindigd. Sindsdien is het een woonhuis

Openbare lagere school met schoolhuis

In 1866 wordt deze school gebouwd aan de Buorren 39a. In 1952 vestigt zich hier de “Bijzondere neutrale kleuterschool”. In 1956 wordt een nieuwe school aan de Great Haersmawei geopend. In dit oude schoolgebouw worden vervolgens twee lokalen verbouwd als gymnastieklokaal. De kleuters blijven in dit oude schoolgebouw. In 1981 woont hier de familie Bauke de Vries. Hij heeft hier tot 2005 een drukkerij. Daarna heeft het pand gediend als kinderopvang. Het is nu een woonhuis.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Oudega had al in 1581 een school, deze stond ook aan de Buorren waar nu de woningen staan met de huisnummers 45 en 47.

In 1866 wordt er een nieuwe school gebouwd op de Buorren 39a. De bouw wordt gegund aan bouwbedrijf Joh. H. Kant uit Ureterp voor de somma van f 4.518,--.

In 1920 vraagt het gemeentebestuur aan de inspecteur voor de lichamelijke opvoeding om er een lokaal bij te bouwen wegens toename van het aantal leerlingen. Een gymnastieklokaal zou dan ook wenselijk zijn, de kinderen van de bijzondere lagere school kunnen daar dan ook gebruik van maken.

Op 15 januari 1921 heeft de school 101 leerlingen. Er is geen bezwaar om een vierde leerkracht te benoemen en een nieuw lokaal erbij. In 1949 wordt besloten om de vaste onderramen te vervangen voor beweegbare ramen.

In de loop der jaren daalt het aantal leerlingen, één van de lokalen wordt in 1952 gebruikt voor de kleuters, en een ander lokaal wordt door beide scholen gebruikt als gymnastieklokaal.

In 1866 tot 1884 was meester Dirk J. Noordenbos hoofd van deze school, van 1884 tot 1902 meester Frederik Wilhelm Dijkstra. Hij werd opgevolgd door meester Steven Duursma van 1902 tot 1932.

In 1932 kwam meester H. Postma, en van 1937 tot 1946 meester Hemminga. Van 1947 tot 1951 meester O. de Jong en van 1951 tot 1956 meester H. Posma.

In 1955 is er een nieuwe school gebouwd aan de Great Haersmawei. De Great Haersmaskoalle. In de school aan de Buorren worden gymlessen e.d. gegeven.

In 1981 kopen Bauke en Janke de Vries de school, er vindt in de school in verbouwing plaats voor woonruimte, en in 1985 begint de Vries hier een drukkerij. In 2005 wordt het gebouw verkocht. Van 2007 tot 2013 heeft Martine Pranger hier een kinderopvang. Daarna alleen woonhuis.

Buorren tussen 41 & 43

Koetshuis met rouwkoets

Koetshuis

In 1913 wordt de begrafenisvereniging "De laatste Eer" opgericht. De vereniging besluit in 1918 een lijkwagen voor de leden aan te schaffen, waarvoor een koetshuis nodig is. Daarvoor wordt een perceel gekocht van de Nederlands Hervormde Kerk. In 1939 is er dermate veel onderhoud aan de lijkwagen nodig dat restauratie te duur wordt. Men besluit een tweedehands lijkkoets voor honderd gulden te kopen. Deze koets is nog altijd in gebruik en wordt regelmatig van stal gehaald om dienst te doen. Het koetshuis is enkele jaren geleden gerestaureerd.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In het vroege voorjaar van 1913 wordt de begrafenisvereniging *De Laatste Eer* opgericht.

In de eerste jaren na de oprichting maakt men gebruik van een zwart geschilderde platte boerenwagen maar al na enkele jaren komt de roep om een echte lijkwagen aan te schaffen. In 1918 wordt dan ook voor de somma van 375 gulden een mooie, tweedehands lijkkoets gekocht. Drie jaar word er een mooi zwart kleed voor het paard aangeschaft. Ook word een hoekje land aangeschaft waar een koetshuisje opkomt waar de koets gestald kan worden.

Enkele jaren later gaan er stemmen op om, als er een lijk uit Leeuwarden gehaald moet worden dit met de auto te doen. De koetsiers wil dit liever niet doen, bovendien blijkt de wagen in slechte staat van onderhoud te zijn en een beetje aan de korte kant. Opknappen is het devies, maar de kosten hiervan zijn zo hoog dat omgekeken gaat worden naar een nieuwe wagen. Dit is ook te duur, dus word er gekozen voor een opknapbeurt door de plaatselijke timmerman. Ook de schilder gaat aan de slag.

In 1939 koopt men in Drachten een andere lijkwagen, inclusief kleed, voor 100 gulden. De oude wagen wordt gesloopt en het onderstel verkocht. In 1953 verzoekt de plaatselijke bode om over te stappen op het gebruik van een lijkauto. Maar omdat in de omgeving van Oudega nogal veel zand- en modderpaden zijn is het gebruik van een lijkauto niet handig. Toch blijkt in 1966 dat er toch een auto komt, maar niet iedereen is van doel deze te gaan gebruiken.

Op een buitengewone ledenvergadering zal besloten worden de lijkkoets af te schaffen, maar door een hoge opkomst van tegenstanders van afschaffing wordt dit besluit tegengehouden. Vanaf 1975 wordt de koets amper meer gebruikt en wordt in principe gebruik gemaakt van een lijkauto. Verkoop van de koets gaat een stap te ver en de koets lijdt een kwijnend bestaan in het koetshuisje. Midden jaren negentig van de vorige eeuw volgt er een restauratie, de koets wordt vanaf die tijd wat meer gebruikt. Toch wordt, ook nu nog, de koets elk jaar wel een enkele keer van stal gehaald om dienst te doen.

Het koetshuis is in 2015 gerestaureerd en kan tot ver in deze eeuw zijn taak blijven verrichten.

Dwarssingel Skeanpaad Nuteboskje & Keukentún

Gerrit Ritsma & Froukje Marinus (juli 1934)
Aldegea, Skeane Heawei 13

Nuteboskje en keukentún

Hier bevindt zich, in de tijd dat de grietman van Smallingerland in Oudega woont, een bos met veel notenbomen en worden op het perceel rechts groenten en kruiden verbouwd voor de bewoners van de Great Haersma State. Vandaar nog steeds de namen nuteboskje en keukentún. De woning op de foto is gebouwd rond 1850 en in 1883 wordt het pand bewoond door de familie Gerrit Ritsma.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Great Haersma State

Aulus van Haersma en zijn vrouw Catharina van Scheltinga kopen in 1640 de Kloosterzathe. Deze zathe stond ongeveer waar nu de boerderij aan de Dwarssingel 41 staat. De Kloosterzathe wordt afgebroken en in 1664/1665 wordt de Great Haersma State gebouwd. Hier wonen de Van Haersma's, grietmannen van Smallingerland. In 1839 overlijdt Hector Livius van Haersma en er zijn geen opvolgers. Het slot wordt in 1841 afgebroken.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienstipsfuns.

Van 1625 tot 1839 zijn er achtereenvolgens 7 leden van de familie van Haersma Grietman van Smallingerland en Oudega is hun woonplaats.

Oudega wordt vaak het dorp van de van Haersma's genoemd Arent van Haersma is de eerste Grietman en woont in Oudega op Haersma-state aan de Sânbuorren. Oudega wordt in 1663 de hoofdplaats van Smallingerland.

Aulus van Haersma koopt in 1646 de kloosterzathe van het Landschap Friesland. Hier wordt tussen 1664 en 1665 Groot Haersma-State gebouwd voor zijn zoon Arent. De familie wil een oprijlaan vanaf de Buorren naar de State [nu Great Haersmawei]. Dit kan alleen wanneer de Oldegaster Hooyweg wordt verlegd. In 1666 is er overleg met de boeren van Oudega, Nijega en Opeinde, de eigenaren van de weg. Ze komen overeen dat de weg vanaf de Achterwei tot de Hooyweg komt te vervallen en een nieuwe wordt aangelegd, zo is de Skeane Heawei ontstaan.

Door arbeid en huwelijk steeg hun vermogen dermate, dat zij door hun vele bezittingen in alle delen van Smallingerland en door de daarop gelegen stemmen, grote macht hebben. Er zijn in 1640 4 stemmen in het bezit van de van Haersma's, in 1770 hebben de van Haersma's en hun familieleden 37 stemmen in hun bezit. Alle landerijen en boerderijen rondom hun State zijn hun eigendom. Bij de State is een boomgaard, een grote keukentuin en een bosje met notenbomen. Een wandelbos tussen Dwarssingel en Buorren, een paardenwedde, een visvijver met theehuisje aan het meer de Oosterzanding. Hier is ook een haventje met boothuis van de familie. Op de plaats waar nu de Skipperseal is, staat een grote schuur voor de paarden en de rijtuigen. Voor de schuur staan drie huizen voor het personeel.

De laatste Grietman Hector Livius van Haersma van Vierssen krijgt in 1839 eervol ontslag. Op 21 december 1839 komt hij te overlijden, de familie besluit de State te verkopen. Maar dit slaagt niet. In 1841 besluit men om de State voor afbraak te verkopen, hetgeen ook geschiedt.

Wat overblijft zijn de namen: Slotsingel, Dwarssingel, Great Haersmawei, Skeane Heawei, de Bosk, maar ook de Keukentún en het Nútëboskje.

Folksgebou

Dit gebouw is in 1910 gebouwd uit eeuwenoud afbraakmateriaal van de pastorie van de Nederlands Hervormde Kerk, die in datzelfde jaar ingrijpend wordt verbouwd. In de beginjaren draagt dit gebouw de naam “Consistoriekamer”, echter al spoedig krijgt het de naam “Folksgebou”. In latere jaren krijgt dit gebouw er een extra zaal bij. In het voorste gedeelte woont de koster.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1910 wordt de pastorie van de Nederlandse Hervormde Kerk ingrijpend verbouwd. Bij deze verbouw is inbegrepen de afbraak van het koetshuis en het leerhuis bij de pastorie. Omdat dit laatste gebouw niet gemist kan worden als vergaderruimte van de kerk, besluit men een nieuw leerhuis, leerkamer te bouwen op een andere plek. Op de grond, die bij de pastorie hoort, is een pleziertuin, een moestuin en een gedeelte wordt gebruikt als bouwland. Op [HisGIS](#) informatie te vinden over de verschillende percelen. De grond behoort bij de pastoralia, d.w.z. dat de predikant die grond beheert en de opbrengsten en inkomsten er van heeft. Ook buiten dit gebied heeft de predikant te Oudega bezittingen, hetzij een stuk grond, hetzij een boerderij. Deze pastoralia bepalen mede zijn inkomen.

De kavel, bedoelt voor het nieuwe leerhuis moet uit deze pastoralia gekocht worden. De kerkvoogdij is de aankopende partij namens de kerkelijke gemeente en de predikant, beheerder van de pastoralia, is de verkopende partij. Echter de Nederlandse Hervormde Gemeente is op dat moment vacant en dan mag de kerkvoogdij ook als verkopende partij van de pastoralia optreden. Zij krijgt daarvoor toestemming van het Provinciaal Kerkbestuur en op deze manier wordt het vlot geregeld, voordat ds. Carsjens de pastorie betreedt.

Van het afbraakmateriaal van de pastorie wordt het leerhuis gebouwd, wat nu Volksgebou genoemd wordt. In het bestekboekje van 1910, nodig voor de verbouw van de oude pastorie, staat aangegeven wat voor de bouw van het leerhuis gebruikt moet worden. Zo is de voordeur in het Volksgebou in het woongedeelte van de koster, na op maat gemaakt te zijn, de oude voordeur van de pastorie. Een oudje dus. (monumentaal) Zit deze deur er echter nog wel in?

Zowel de pastorie als het Volksgebou hebben Jugendstil kenmerken. Deze kunststijl, ook wel art nouveau genoemd, komt op in de periode van 1890 tot 1910 en beïnvloedt de architectuur, de schilderkunst en het interieur. Het kenmerkt zich door gebogen lijnen en versiering aan de gevels en contrast tussen licht en donker. Vaak heeft zo'n gebouw een hoektorentje en een topgevel. Zie de voorkant van het pand.

In 1911 wordt de Coöperatieve Boerenleenbank in Oudega opgericht en ds. Carsjens wordt kassier en houdt zitting in het voorste gedeelte. Het voorste gedeelte heeft dus niet altijd gediend als kosterswoning. Pas als de kosterswoning, Fabrykswei 1, verkocht wordt aan J. Woudsma verhuist Hekstra, de toenmalige koster naar het Volksgebou.

Het Volksgebou heeft in de oude nummering nummer A57. De bewoningsgeschiedenis van het voorste gedeelte A 56 vangt aan met:

- Weduwe Alle Welling
- Familie Albert Hofman
- Fam. Folkert Veenstra
- Familie Geert Hiemstra 1942
- Familie Kornelis Welling 1942 tot 1951
- Familie Martinus Adema 1951 tot 1979
- Fam. Jan Adema 1952/1953
- Fam. Pieter Hekstra 1980 tot 1986
- Mevr. Wiesje Akkerman-Elzinga 1986 tot 1997
- Mevr. Anneke Stelwagen-van Keimpema 1997 - 2023

Bakkerij, jeneverstokerij en café

In dit pand woont van 1727 tot 1819 de familie Ate Gjalts Adema, hij is boer en bakker. Zijn dochter Oetske trouwt in 1794 met Gerben Hendriks de Vries. Het paar trekt bij haar ouders in. Gerben is bakker, jeneverstoker en runt een café. Deze woning heeft veel bewoners gekend, o.a. de Rijkspolitie en Peet van der Woude, machinist van de zuivelfabriek "De Hoop". De woning wordt vaak door twee gezinnen tegelijkertijd bewoont.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Ate Gjalts Adema 1727 - 1819 is boer en bakker en trouwt in 1756 voor de tweede keer, nu met Aaltje Aalzens. Zij leefde van 1735 -1785. Een dochter van dit echtpaar, Oedske, 1762 – 1834 trouwt in 1794 met Gerben Hendriks de Vries 1760 – 1834.

Gerben is bakker en jeneverstoker, hij krijgt de bijnaam Germ stoker. Het paar woont in bij haar ouders, en zij krijgen drie kinderen; Hendrik, Aaltje en Ate.

De winkel is aan de voorzijde van het huis, daarachter is de bakkerij.

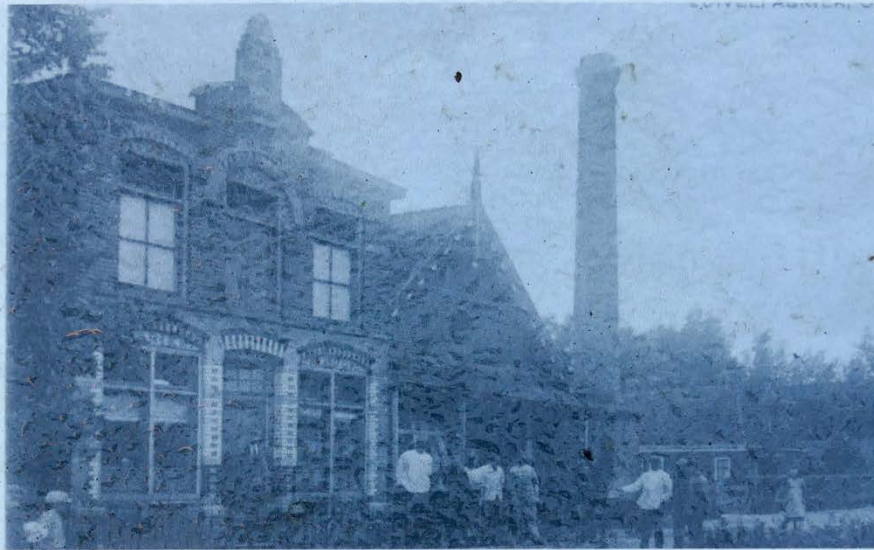
Later woont hier Siebren Kornelis Andriessen, hij is ook bakker en in 1858 getrouwd met Folkjen. Er wordt tot ongeveer 1900 drank geschonken.

Dit pand wordt vaak dubbel bewoond. Links woonde de hoofdbewoner, o.a. de rijkspolitie, later de machinist van de zuivelfabriek Peet van der Woude.

De rechterkant, wat eerder bakkerij was, is later verbouwt tot woonkamertje, een keukentje en klompenhokje. Dit gedeelte heeft veel tijdelijke bewoners gehad.

Fabrykswei 13

Coöperatieve Zuivelfabriek 'de Hoop'

Coöperatieve Zuivelfabriek "De Hoop"

Zuivelfabriek "De Hoop" wordt opgericht op 16 maart 1900 met 45 leden, die samen 250 melkkoeien hebben. In 1901 schaft men een stoommachine aan en in 1905 start men de kaasbereiding. Later volgen nog meer verbeteringen. De coöperatie is echter te klein om te overleven ondanks de 110 leden en de vijfenhalf miljoen kilo melk. Daarom vindt er in 1965 een fusie plaats met de zuivelfabriek "De Eendracht" te Opeinde en sluit de fabriek in Oudega haar deuren.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In januari 1900 komen een aantal boeren bij elkaar in de herberg van Hendrik Mulder.

Ze komen overeen om te proberen hun gezamenlijke hoeveelheid melk bij inschrijving te verkopen aan de omliggende fabrieken om zo een hogere melkprijs te krijgen. Deze opzet mislukt, betrokken fabrieken geven te kennen hieraan niet mee te willen werken. De gevormde commissie gaat niet bij de pakken neerzitten, tijdens een tweede vergadering worden spijkers met koppen geslagen, diezelfde avond nog wordt een huis met erf en grond gekocht.

Het begin van de zuivelfabriek in Oudega.

Er melden zich 45 leden, samen hebben zij 250 melkkoeien.

Het eerste jaar wordt alles met handkracht gedaan, maar al in november 1901 wordt er een stoommachine aangeschaft. In 1909, 1911 en 1913 volgen er nieuwe verbeteringen. Maar het blijft moeilijk door de te geringe melkaanvoer. In 1916 wordt advies ingewonnen bij de overkoepelende vereniging. Het advies luidt dat men beter kan fuseren met de omliggende fabrieken. Aangezien binnen afzienbare tijd de Ooster- en Westertzanding ingepolderd zullen worden alsook de Maadlanden van Eernewoude besluit men om toch door te zetten. In 1921 worden alle fabrieksruimten vergroot en gaat men over op elektriciteit.

In het boekjaar 1939-1940 is de aanvoer gestegen tot meer dan 5.000.000 kg. melk per jaar.

Na de oorlog volgen nog enkele verbouwingen en al het koperwerk wordt vervangen door roestvrij staal.

Maar uiteindelijk blijkt de fabriek, op twee na de kleinste fabriek van Friesland niet langer levensvatbaar te zijn.

In januari 1966 wordt met algemene stemmen besloten een fusie aan te gaan met de zuivelfabriek van Opeinde 'de Eendracht'.

In dat jaar valt het doek voor de zuivelfabriek, 66 jaar lang heeft de fabriek voor bedrijvigheid in het dorp gezorgd.

Fabrykswei 14

Woning met pakhuis, taxibedrijf & kunstmesthandel

Woning met pakhuis, taxibedrijf en kunstmesthandel

In 1925 gebouwd als woning met pakhuis voor Tjitte de Vries, stoombootkapitein en koopman. Het pakhuis is voor opslag van goederen voor de beurtdienst en voor kunstmest, veevoer en landbouwzaden. Vervolgens heeft Christina de Vries-Welling met haar zoon Cornelis de Vries hier een taxibedrijf, solex verhuur en kunstmesthandel. Na 1953 is het geen bedrijf meer.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

In 1877 koopt de gemeente Smallingerland een strook grond aan voor de aanleg van een weg, de Havenweg. De bewoners gebruiken de naam Nije Wei en later ook wel Tarwei.

In 1900 wordt zuivelfabriek 'de Hoop' gebouwd en in 1953 krijgt de straat de naam Fabrykswei.

Tijdens de voor- en najaarsmarkt staan op de Fabrykswei de hokken voor de schapen, lammeren, varkens en biggen.

Tiete de Vries handelt in kunstmest, landbouwzaden en veevoer. Bovendien heeft hij samen met zijn broer Hattum een veerdienst op Leeuwarden met de stoomboot 'Voorwaarts 2' en later de 'Oudega Smallingerland'. De boot is bestemd voor vervoer van passagiers, goederen en vee. Dit heeft geduurd tot 1937, daarna gaan de gebroeders over op vervoer van goederen en vee over de weg. Tiete is tot zijn overlijden in 1945 doorgegaan met het veevervoer. Daarna is zijn deel overgenomen door zijn neef Jelle van der Wal, die het aandeel van Hattum de Vries in 1938 heeft overgenomen.

Christine de Vries-Welling met haar zoon Cornelis gaan verder met de kunstmesthandel, taxibedrijf en solexverhuur. Ook heeft zoon Cornelis hier een autorijschool. In 1953 verhuist Cornelis met zijn gezin naar Slotsingel 18.

Bewoners Fabrykswei 14:

- Tiete en Christine de Vries 1925-1945
- Christine de Vries-Welling en zoon Cornelis de Vries 1945-1953
- Christine de Vries-Welling 1953-1964
- Jantje Jelsma-de Vries en kinderen 1964-1978
- Douwe en Tineke Kooistra-Jelsma 1978-2001
- Sjoerd van Bruggen en Hendrikje de Boer 2001-2003
- Edu en Catrien Hoekstra-Adema 2003-2019
- Theo Spoelstra 2019 - 2022

Fabrykswei 15

Woning met slagerij

Woning met slagerij

Woonhuis met slagerij gebouwd in 1913 door Louis Pool voor zijn broer Jeen Pool. Na Jeen Pool zijn Paulus en Sjouke Procee hier slager. Hielke Tadema is de laatste slager als hij in 1952 emigreert naar Canada. Vervolgens heeft Eadsger de Vries hier een loonbedrijf. Na 1968 wordt het een woonhuis.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

Jeen Pool heeft al een slagerij in de boerderij bij zijn ouders op de Geasten, waar ook zijn broer Louis woont die daar een bouwbedrijf heeft. De zaken gaan goed en Louis bouwt voor zijn broer hier aan de Fabrykswei een slagerij met winkel en woonhuis.

De slagerij wordt in 1920 overgenomen door de gebroeders Paulus en Sjouke Procee, Paulus is veekoopman. In 1931 wordt Sjouke slager in Earnewâld en Hielke Tadema wordt zijn opvolger.

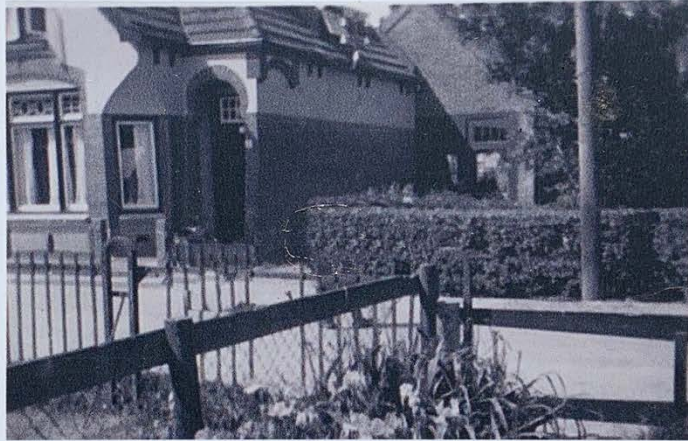
Wanneer Tadema met zijn gezin emigreert naar Canada koopt Eadsger de Vries het pand en begint hier een loonbedrijf. In 1968 verhuist het loonbedrijf naar de Mounehoek.

Bewoners Fabrykswei 15:

- Jeen en Hiltje Pool 1913-1920
- Paulus en Sjouke Procee 1920-1924
- Sjouke en Antje Procee 1924-1931
- Hielke en Hylkje Tadema 1931-1952
- Eadsger en Riemkje de Vries 1952-1968
- Kees en Corrie Welling 1968
- Jan en Rommie Kuipers 1968-1975
- Wietze en Corrie Welling 1975

Fabrykswei 17

Woning met timmer / schilderswerkplaats

Woning met timmer- en schilderwerkplaats

Louis Pool bouwt in 1912 voor zichzelf deze timmerwerkplaats met woning. In 1918 begint Sjoerd Veenstra hier een Schilderwerkplaats. Achtereenvolgens zijn Jacob Roorda, Gerrit Jan Roode, Samme van Keimpema en als laatste Arie van Keimpema op deze locatie huisschilder. Deze laatste beëindigt in 2004 het bedrijf. Nu is het een woonhuis.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

Louis Pool verlaat het ouderlijk huis aan de Geasten waar hij een bouwbedrijf heeft en bouwt hier voor zichzelf een moderne woning met timmerwerkplaats. Er zijn dan veel bouwbedrijven in Oudega.

In 1918 verandert het pand van eigenaar en wordt een schildersbedrijf. Ook voor een huisschilder zijn het zware jaren en er wordt vaak van eigenaar gewisseld. In 1927 koopt Samme van Keimpema het pand van Johannes Boonstra uit Holwerd. De van Keimpema's, Samme en later Arie, zijn hier 77 jaar lang huisschilder.

Bewoners Fabrykswei 17:

- Louis en Aafke Pool 1912-1918
- Sierd en Trijntje Veenstra 1918-1921
- Jacob en Sietske Roorda 1921-1924
- Gerrit Jan en Jantje Roorda 1924-1927
- Samme en Geertje van Keimpema 1927-1964
- Geertje van Keimpema 1964-1965
- Arie en Renske van Keimpema 1965-2020

Fabrykswei 21

Woning met timmerwerkplaats

Woonhuis met timmerwerkplaats

Woonhuis met timmerwerkplaats gebouwd door timmerman Gerrit Riemersma. Als Gerrit Riemersma in 1923 hier een timmerwinkel begint is hij op dat moment de zevende met een timmerzaak in Oudega. Na Riemersma is Durk de Jong hier timmerman/aannemer tot 1969, daarna is het geen bedrijf meer.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

Gerrit Berends Riemersma woont hier tot zijn 63ste jaar samen met zijn vrouw Roelofke Kooistra. Riemersma is een echte onderhoudstimmerman.

Dit in tegenstelling tot zijn opvolger Durk de Jong. De Jong doet behalve onderhoud ook grotere projecten, soms samen met zijn broer die een bouwbedrijf in Eastermar heeft.

Bouwbedrijf de Jong wordt te groot en vertrekt naar it West 22 in Oudega. Daarna alleen woonhuis

Bewoners Fabrykswei 21:

- Gerrit en Roelofke Riemersma 1923-1952
- Durk en Gooitske de Jong 1952-1967
- Lubbert en Antje van Wieren 1967-1972
- Hendrik en Pietje Harmsma 1972-1993
- Klaas en Anneke Elzinga 1993

Fabrykswei 25
Woning met slagerij

Woonhuis met slagerij

Woonhuis met slagerij gebouwd in 1913 door Louis Pool voor Roelof Douma. Na Douma is Jan Tiekstra hier slager. In 1962 is Klaas Wiersma eigenaar en de fam. Wiersma heeft hier een winkel in landbouwbenodigdheden en bouwmarkt. In 2006 start Nils Ester een Modelbouw winkel- Modelshop Online.

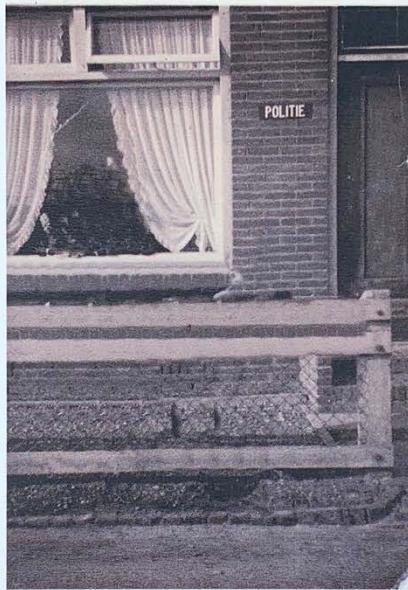
Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

Woning met slagerij, gebouwd in 1913 door Louis Pool voor Roelof Douma.

Na Douma is Jan Tiekstra hier slager.

In 1962 is Klaas Wiersma eigenaar en de fam. Wiersma heeft hier een winkel in landbouwbenodigdheden en bouwmarkt.

In 2006 start Nils Ester een Modelbouw winkel & Modelshop Online

Petroleumhandel

Lieuwe Maske laat voor 1900 hier een woning bouwen. Hij is marskramer en handelt in petroleum. Vervolgens heeft Jille de Boer hier een winkel met de naam Albatros. In 1921 brandt de winkel af en laat politieagent Willem van Oostrum een nieuwe woning bouwen.

Deze woning is tot 1968 de ambtswoning van de dorpspolitie van Oudega.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

Lieuwe Maske laat hier vóór 1900 een woning met winkel bouwen, hij heeft een petroleumhandel en is marskramer. Hij gaat met een grote bak op zijn rug met galanterie de boer op. In 1912 verkoopt Maske zijn winkel aan Jille Pieters de Boer.

De Boer heeft hier een winkel genaamd 'Albatros'.

Door brand wordt de winkel verwoest, dorpsagent Willem van Oostrum laat een nieuwe woning bouwen. In 1934 koopt gemeente Smallingerland de woning en de volgende bewoner is dorpsagent de Graaf. Van 1939-1956 wordt de woning voor kortere duur verhuurd aan niet politieambtenaren uitgezonderd veldwachter Binnema.

Pas in 1956 komt hier weer een dorpsagent wonen. Ook de laatste dorpsagent F. van der Meer woont hier tot hij overgeplaatst wordt naar Drachten. Vervolgens wordt de woning door de gemeente Smallingerland verkocht.

Bewoners Fabrykswei 29:

- Lieuwe Maske ? -1912
- Jille en Fokje de Boer 1912-1921
- Willem en Trijntje van Oostrum 1921-1934
- Bartholomeus en Aukje de Graaf 1934-1939
- Pieter Bergsma 1939-1940
- Jan Zwerver 1940-1942
- Jan en Dina Bennema veldwachter 1942 -1943
- Jan en Metje Faber 1943-1956
- Klaas en Aaltje Dantuma 1956-1961
- Fokke en Pietje van der Meer 1961-1969
- Johannes en Antje Witzenburg 1969-1999
- Joeke Paulusma 1999-

Manufacturenwinkel

Fedde Folkerts de Jong heeft hier in 1898 een manufacturenwinkel met woonhuis. Fedde (lytse Fedde) loopt met het pak, dat wil zeggen hij ging te voet met een zak met stoffen op de rug langs zijn klanten. In 1954 laat Iebeltje Noordstra-de Jong hier een nieuwe winkel in huishoudelijke artikelen bouwen met de naam 't Warenhuis. In 1987 begint Oeds Pietersma hier een slagerij tot 2016. Nu is het een woonhuis.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mede mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland

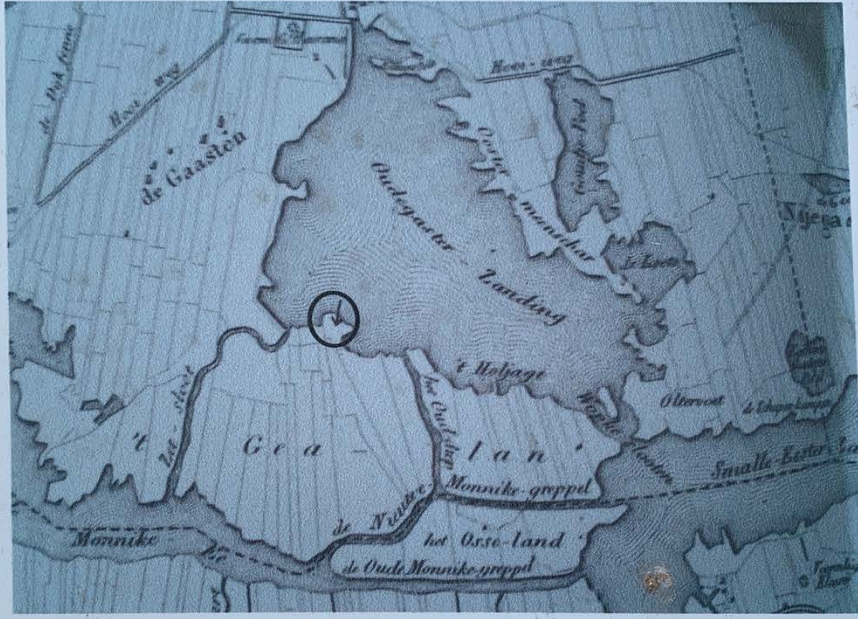
Fedde Folkerts de Jong, in de volksmond '*lytse Fedde*', heeft hier een manufacturenwinkel. Hij gaat met zijn handel in een grote zak op zijn rug bij de klanten langs. Bestellingen brengt hij ook met een kruiwagen bij zijn klanten langs. Na het overlijden van de Jong gaat zijn vrouw Willemke nog een paar jaar met de winkel door.

In 1954 wordt mevrouw Noordstra de nieuwe eigenaar en al gauw laat zij een nieuwe winkel bouwen: '*t Warenhuis*'. Bij mevrouw Noordstra is alles te koop op huishoudelijk gebied. Bovendien heeft ze een ruime keuze in cadeauartikelen. Wanneer ze weet voor wie het cadeau bestemd is, kan ze vaak vertellen of de desbetreffende persoon dit al krijgt ja of nee.

In 1987 stopt mevrouw Noordstra met de winkel en Oeds Pietersma begint hier een slagerswinkel. Dit is dan de derde slagerij ooit in bedrijf aan de Fabrykswei en na 2016 de laatste van Oudega.

Bewoners Fabrykswei 31:

- Fedde en Willemke de Jong 1898 - 1950
- Willemke de Jong 1950 - 1954
- Iebeltje Noordstra-de Jong 1954 - 1987
- Oeds en Janke Pietersma 1987 - 2016
- Harrie Welling en Johanna de Boer 2016 -

De Mennistepolle

Als in 1795 de Bataafse Republiek wordt uitgeroepen moet grietman Hector Livius van Haersma vluchten. Hij vindt een schuilplaats op een eilandje, de Mennistepolle in de Oudegaasterzanding, (zie pijl) eigendom van de Doopsgezinde kerk van Drachten. Schoolmeester Abraham Nicolai roeit hier elke avond naar toe om de grietman van eten en drinken te voorzien.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1795 vindt er een omwenteling plaats in Nederland.

Prins Willem van Oranje-Nassau moet wijken en de Bataafse Republiek wordt gesticht. Oranje gezinden worden uit provinciale en gemeentelijke betrekkingen ontslagen.

De Grietman van Smallingerland, Hector Livius van Haersma, is Oranje gezind en moet vluchten. Hij verbergt zich op een eilandje in de Oosterzanding, 'de Menniste Polle', welke eigendom is van de Doopsgezinde kerk van Drachten. Schoolmeester Abraham Nicolai roeit 's avonds met een bootje naar de pôle om de Grietman eten en drinken te brengen. De Grietman wordt verraden en naar het Blokhuis in Leeuwarden gebracht. In 1802 laat de Franse bezetter hem vrij, omdat er geen capabele mensen zijn om bestuursfuncties uit te oefenen. Hector Livius van Haersma wordt benoemd tot Drost van Smallingerland, Opsterland en Oost Stellingwerf. Daarna zijn de van Haersma's tot 1832 Grietman van Smallingerland.

In verband met de aanleg van de *Nije Aldegeaster Sânnning* nieuwe meer bij Oudega in het kader van *Oudega aan het Water* is het paneel verwijderd.

De luchtwachtpost te Oudega

Van 1954 tot 1968 staat er achter een woning op de Gariperwei (nummer 55) een uitkijktoren met een hoogte van 7.32 meter.

Vrijwilligers uit de omgeving doen daar dienst en speuren naar vijandelijke vliegtuigen. In het hele land staan nog 275 observatieposten.

Het is de tijd van de Koude oorlog met het IJzeren Gordijn en de Berlijnse Muur. Het Warschaupact o.l.v. de USSR en de NATO o.l.v. de VS houden elkaar scherp in de gaten. De luchtwachtpost te Oudega speelt daar een bescheiden rol in.

In 1968 wordt de toren afgebroken.

Met een aantal betonelementen van toen is dit monument mede vormgegeven. De ijzeren palen staan voor de ijzige sfeer in die tijd.

De loftwachtpost yn Aldegea

Fan 1954 oant 1968 stiet der achter in wenning oan de Gariperwei (nûmer 55) in útkyktoer mei in hichte fan 7.32 meter.

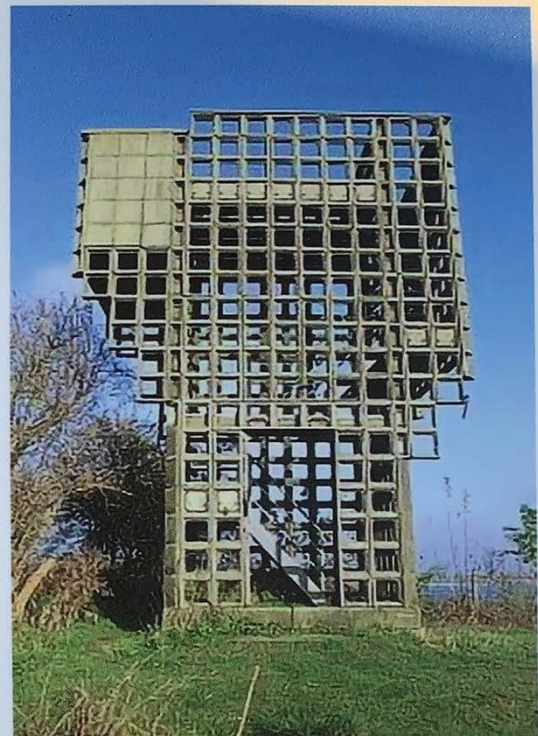
Frijwilligers út de omkriten dogge dêr tsjinst en speure nei fjanlike fleanutugen. Troch it hiele lân steane noch 275 obeservasjeposten.

It is de tiid fan de Kâlde oarloch mei it izeren gerdyn en de Berlynse muorre. It Warschaupakt û.l.f. de USSR en de NATO, û.l.f. de VS hâlde elkoar skerp yn 'e gaten. De loftwachtpost fan Aldegea spilet dêr in beskieden rol yn. Yn 1968 wurdt de toer ôfbrutsen.

Mei in tal betonelementen fan doe is dit monumint mei foarmjûn. De izeren peallen stean foar de izige sfear fan dy tiid.

Voor meer info in Nederlands, Fries, Engels en Duits klik op de QRcode:

Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Miernskip Fûns

Het Korps Luchtwachtdienst ^{KLD} bemande tussen 1950 en 1968 tijdens de Koude Oorlog een semi-geheim netwerk van luchtwachttorens en andere uitkijkposten met vrijwillige waarnemers. Doel was het met zichtkijkers en gehoor signaleren, melden en volgen van vliegtuigen die beneden het toenmalig radarbereik vlogen, dat was een hoogte van minder dan 1.500 meter. Naast vliegtuigobservaties en eventuele verdachte scheepsbewegingen meldden de vrijwilligers bijzonderheden over de lokale situatie en het weer. Ook landingen van parachutisten moesten gemeld worden. In populair spraakgebruik stond de afkorting KLD voor **Kijken, Luisteren en Doorgeven**, in de volksmond voor **Kaarten, Lullen en Drinken**.

Er was een netwerk van 276 observatieposten verspreid over heel Nederland. De helft was gevestigd in en op bestaande gebouwen, zoals op molens en fabrieken, de overige in speciaal voor dit doel gebouwde losstaande luchtwachttorens. Ze stonden maximaal 16 km. uit elkaar, daar men ervan uitging dat op een afstand van 8 km. een vliegtuig te horen was.

In de zomer van 1954 was de 7.32 meter hoge toren opgebouwd uit raatvormige betonelementen waar tegels in konden worden gezet in Oudega gereed. De toren met de naam Eva 3 en later Nico 3 stond achter de woning aan de Gariperwei 55. De toren woog 29.313 kilo en kostte fl. 9.500,--. De onderste 2,3 meter was betegeld en het bovenste gedeelte ook om de vrijwilligers te beschermen. Een houten trap bracht de mannen naar het observatiepunt. Aan de zuidwestzijde van het uitkijkplatform was een overdekte schuilnis. In het midden van het uitkijkplatform stond het luchtwachtinstrument opgesteld. Het bestond uit een gridtafel, met een kaart van de omgeving met de positie van de toren in het midden daarvan en de locaties van de naburige luchtwachtposten erop. Daarop gemonteerd was een statief met vizier en losse kijker en een aanwijzernaal.

Met waarnemingen van drie torens / posten werd via driehoeksmeting de positie van het waargenomen vliegtuig bepaald. Bij een melding werd gebruik gemaakt van een mobiele telefooninstallatie, die zich normaliter bij de commandant thuis bevond en altijd in geval van alarm bediend moest kunnen worden.

Als er een vijandelijk vliegtuig was gesignaleerd gaf men het door aan de centrale, gehuisvest in de bunker aan het begin van de Prinsentuin in Leeuwarden. Het alarmsignaal luidde: **rats, rats**. De commandant ter plekke gaf dan vliegtuigen het bevel het vijandelijk vliegtuig te onderscheppen en te escorteren naar buiten het territoriale gebied. De boordkanonnen van deze vliegtuigen stonden dan op scherp. Het Nederlandse centrale commando bevond zich te Driebergen, later te Nieuw-Milligen op de Veluwe. Oudega hoorde bij kring E samen met Drachten en Burgum.

In 1968 zijn de torens buiten werking gesteld. De vrijwilligers kregen voor betoonde diensten een oorkonde en een medaille.

De meeste van die in de jaren 1950 gebouwde 138 luchtwachttorens zijn later weer gesloopt, de toren in Oudega werd in 1969 afgebroken. Diverse onderdelen zijn door bewoners in Oudega voor verschillende doeleinden gebruikt zoals bijv. tuin afscheiding, fundering of bloembak.

Slechts 19 exemplaren resteren, enkele daarvan zijn tot monument verklaard en behoren bij het militair erfgoed.

Ter herinnering aan de geschiedenis van deze toren ten tijde van de Koude Oorlog realiseerde Stichting Hattum de Vries dit kunstwerk dat mogelijk gemaakt werd door financiële ondersteuning van de gemeente Smallingerland en het Iepen Mienskip Fûns.

Het kunstwerk is gemaakt van oorspronkelijke materialen van de toren uit tuin van Gealânswei 2 door Sytze Bruinsma uit Garyp. Het staal staat symbool voor de ijzige sfeer tussen Oost en West.

Op vrijdag 17 november 2023 werd het monument onthuld door Jan Rijpstra burgemeester van Smallingerland en Sjoerd Woudsma, zoon van de voormalige luchtwachtpostcommandant Jelle Woudsma.

Smelne's Erfskip, periodiek voor de cultuurhistorie van Smallingerland, beschreef de geschiedenis van de Luchtwachtpost in Oudega in nummer 64 van juni 2024. Klik op [hier](#) om het artikel te downloaden.

Visvijver en tuinhuisje

Het Fiversdykje is nu de Gealanswei. Hier heeft de familie Van Haersma een vijver waarin de vis wordt bewaard voor consumptie. Ook staat hier in vroeger tijden een tuinhuisje met uitzicht over de Oosterzanding. In 1935 is Fokke W. de Jong bewoner van Slotsingel 9. Zijn zonen vinden bij graafwerkzaamheden oude stenen, afkomstig van het tuinhuisje. Deze stenen zijn gebruikt bij de restauratie van de kerk in Ureterp.

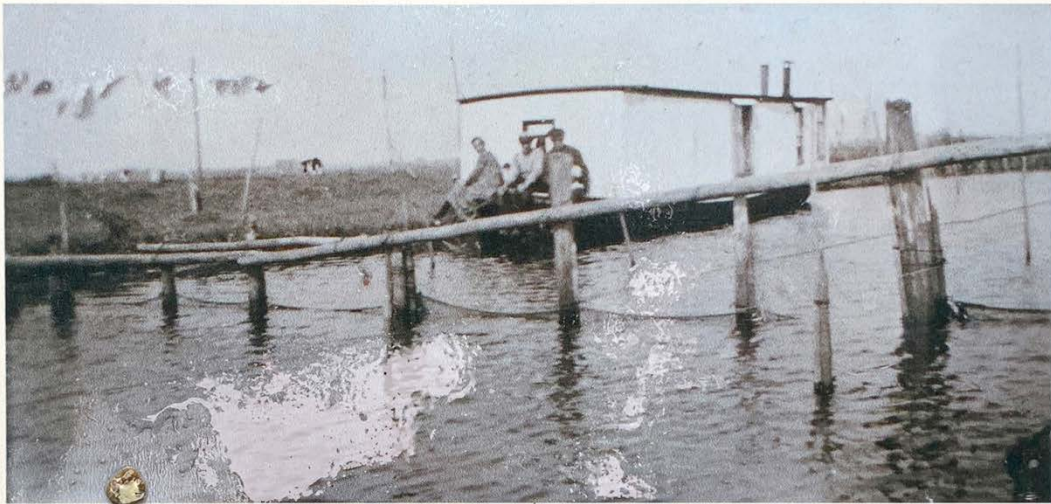
©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mearstapstien

Visvijver en tuinhuisje van de familie van Haersma

Van 1625 tot 1839 zijn er achtereenvolgens 7 leden van de familie van Haersma Grietman van Smallingerland en Oudega is hun woonplaats. Oudega wordt vaak het dorp van de van Haersma's genoemd Arent van Haersma is de eerste Grietman en woont in Oudega op Haersma-state aan de Sânbuorren. Oudega wordt in 1663 de hoofdplaats van Smallingerland. Aulus van Haersma koopt in 1646 de kloosterzathe van het Landschap Friesland. Hier wordt tussen 1664 en 1665 Groot Haersma-State gebouwd voor zijn zoon Arent. De familie wil een oprijlaan vanaf de Buorren naar de State nu Great Haersmawei. Dit kan alleen wanneer de Oldegaster Hooyweg wordt verlegd. In 1666 is er overleg met de boeren van Oudega, Nijega en Opeinde, de eigenaren van de weg. Ze komen overeen dat de weg vanaf de Achterwei tot de Hooyweg komt te vervallen en een nieuwe wordt aangelegd, zo is de Skeane Heawei ontstaan.

Door arbeid en huwelijk steeg hun vermogen dermate, dat zij door hun vele bezittingen in alle delen van Smallingerland en door de daarop gelegen stemmen, grote macht hebben. Er zijn in 1640 4 stemmen in het bezit van de van Haersma's, in 1770 hebben de van Haersma's en hun familieleden 37 stemmen in hun bezit. Alle landerijen en boerderijen rondom hun State zijn hun eigendom. Bij de State is een boomgaard, een grote keukentuin en een bosje met notenbomen. Een wandelbos tussen Dwarssingel en Buorren, een paardenwedde, een visvijver met theehuisje aan het meer de Oosterzanding. Hier is ook een haventje met boothuis van de familie. Op de plaats waar nu de Skippersseal is op 'e Wâl 4, staat een grote schuur voor de paarden en de rijtuigen. Voor de schuur staan drie huizen voor het personeel.

De laatste Grietman Hector Livius van Haersma van Vierssen krijgt in 1839 eervol ontslag. Op 21 december 1839 komt hij te overlijden, de familie besluit de State te verkopen. Maar dit slaagt niet. In 1841 besluit men om de State voor afbraak te verkopen, hetgeen ook geschiedt. Wat overblijft zijn de namen: Slotsingel, Dwarssingel, Great Haersmawei, Skeane Heawei, de Bosk, maar ook de Keukentún en het Nútéboskje.

It Tichtset

Vanaf 1912 heeft de familie Piebe de Jong een tichtset in de Nieuwe Monnikegreppel, een onderdeel van de vaarweg tussen Drachten en de Veenhoop. Hij vist met het tichtset op paling. De familie De Jong oefent dit beroep uit tot 1959. In dat jaar wordt er naast de bestaande vaarweg een nieuwe vaarweg aangelegd en is het afgelopen met de visserij met het tichtset. De plaats van het arkje hier in de Oudegaaster vaart is de winterligplaats.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

In 1912 verhuist het gezin van Willem Piebe de Jong van Eernewoude naar Oudega. Aangezien de Jong het beroep van visser uitoefent, woont het gezin in een woonark, die in de zomer bij de visplek ligt, in de nieuwe Munneke greppel, waar 'it tichtset' is.

In de winter ligt de woonark in de Oudegaaster vaart, vlak bij het dorp. In 1930 neemt zoon Piebe het 'tichtset' over. Hij trouwt met Goaitske Ypenga en tot 1959 ligt het gezin, jaar in, jaar uit inmiddels met de kinderen, bij het tichtset of in het dorp.

Het visseizoen begint in het voorjaar. De Jong zet dan losse fuiken uit, waar voorns kuit op af zetten, die de paling aantrekt. Dan wordt in juni het tichtset gebouwd. Elk jaar gebruikt de Jong dezelfde paalgaten om het tichtset op te bouwen. De vaarweg sluit dan de vaarweg af met een vastnet aan beide oevers en een valnet in het vaargeulgedeelte. De palingen zwemmen naar het net, kunnen niet verder en keren en zwemmen in de fuiken, die loodrecht op het net staan. Het 'tichtset' staat alleen 's nachts overeind. Zodat de scheepvaart niet gehinderd wordt. Komt er 's avonds laat toch nog een vaartuig langs, dan vaart ze tegen een draad, zo'n vijftig meter voor het valnet. De draad doet een gewicht vallen, waardoor een pal wordt losgetrokken, zodat het middennet op de bodem valt. De Jong wordt dan door een belletje gewaarschuwd, dat het middennet weer moet worden gehesen.

De Jong breid zijn fuiken en netten zelf van katoenen garens, zodat er regelmatig getaand moet worden. Spahr van der Hoek uit Drachten levert de eikenschors, die in de taanton gekookt wordt en waar vervolgens de fuiken en netten in ondergedompeld worden. Behalve het 'tichtset' om palingen te vangen, vist de Jong ook met dobber en aasvisjes, die hij op Buitensvallaat vangt. Na de zomer wordt er in de herfst op snoek gevestigd. Dat betekent elke dag een aantal keren kijken, want de gevangen vis moet wel levend gevangen worden, want het is voor de handel. De vis komt in de bun en één keer in de week komt Foppe de Haan, de viskoopman uit Grou met zijn schip om de vangst over te nemen. Tijdens de oorlogsjaren koopt men graag vis bij de familie de Jong. Er zijn dan ook vele monden te voeden, omdat er regelmatig onderduikers zijn.

's Winters is de Jong werkzaam in het riet. Dan breekt het jaar 1959 aan. Het tichtset wordt opgeheven omdat de vaarweg naar Drachten vergroot wordt, hij vaart de woonark voor de laatste keer naar het dorp, waar hij na het overlijden van zijn vrouw in 1968 nog een aantal jaren woont.

Ook in het Opeinder kanaal is een tichtset geweest en heden ten dage zit er vlak bij Birdaard in de Dokkumer Ee nog een tichtset.

Foto Drewes Lindeboom

Zandwinning

In 1932 verwerft Wieger Lindeboom een concessie om de Geasten af te graven. Dit afgraven gebeurt niet machinaal maar met de schep, puur handwerk dus. De Geasten, links van u, is een hooggelegen gebied waar het zand vrijwel aan de oppervlakte ligt. Allereerst wordt de vruchtbare bovenlaag aan de kant geschept en wordt er afhankelijk van de dikte van de zandlaag ongeveer een meter zand afgegraven. Vervolgens wordt de originele bovenlaag weer teruggelegd. Het zand wordt met een klein spoor naar de laadplaats gebracht, waar het met skûtsjes naar de plaats van bestemming wordt gebracht. In 1953 stopt de familie Lindeboom met het afgraven.

© Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Miênskipsfûns.

Tegenwoordig wordt zand gewonnen in zandwinputten. Dit gebeurt volledig gemechaniseerd en vaak word het zand tot grote diepte weggezogen door grote zandzuigers. Via lange buizen word het opgespoten en later verder vervoerd naar daar waar het nodig is. Veel van het zand wordt gebruikt voor de aanleg van wegen en uitbreidingen van dorpen en steden. Enorme hoeveelheden zand zijn nodig voor de aanleg van nieuwe steden, dorpen en wegen.

Ook aan het begin van de vorige eeuw heeft men dit mooie, witte, scherpe zand nodig. Het verschil is dat men in die tijd geen gebruik kan maken van de technieken die we tegenwoordig hebben.

Oudega ligt op een uitloper van het Drents plateau, een verhoogde zandrug die tijdens de laatste ijstijd hier achterblijft. Eeuwenlang ligt Oudega hoog en droog. In 1925 krijgt de familie Wieger en Agnietje Lindeboom een concessie om in Opeinde zand af te graven. Het zand wordt met de schep afgegraven, andere mogelijkheden zijn er niet. Het afgegraven zand wordt met pramen en skûtsjes vanuit het Opeinder kanaal vervoert naar de eindbestemming. In 1932 verhuist de familie Lindeboom naar de Geasten, alwaar zij een nieuwe concessie krijgen. De familie Lindeboom woont op de Geasten nummer 4 [zie paneel 40]. In eerste instantie is de laadplaats op de Geasten zelf, maar later wordt het laden verplaatst naar de Aldegeaster feart. Op de foto ment Dréus [Andreas] Lindeboom een 'Belg' met drie kipkarren vol met zand over een klein spoor naar de gereedliggende skûtsjes. In 1947 gaan Dréus en Tiete verhuizen naar it Soal 2, rechts op de foto. Elke morgen moet Dréus met de schouw naar de overkant van de vaart om bij zijn werk te komen. Allereerst schept hij de vruchtbare bovenlaag aan de kant en vervolgens wordt er afhankelijk van de dikte van de zandlaag ongeveer een meter zand afgegraven. Hierna wordt de originele bovenlaag weer teruggelegd.

Per dag kan men ongeveer 100 ton zand beladen op de schepen. De prijs van het wit zand bedraagt rond de twintig cent per ton. Het vervoer gaat per schip, de snelste schipper kan als het meezit binnen een dag heen- en terugvaren, dit levert dan veel tijdswinst op. Een gedeelte van het afgegraven zand wordt gebruikt bij de aanleg van de vliegbasis in Leeuwarden.

In de jaren vijftig zet de mechanisatie in, bij de landbouw en in het grondwerk komen er langzamerhand trekkers in zicht. Doordat er een gebrek is aan alles worden vaak oude legervoertuigen omgebouwd tot vrachtauto's. Ook worden draglines ingezet. Voor het grondwerk betekent dit dat er geïnvesteerd moet worden om mee te blijven doen. De vraag rijst of- en hoelang men bij Oudega nog zand af kan graven.

In 1953 besluit de familie Lindeboom, na bijna 30 jaar met de schep graven te stoppen met de zandafgraving in Oudega.

Het afgraven wordt overgenomen door de firma Reidinga en Kuipers, zij beschikken over draglines en vrachtwagens waardoor men veel sneller kan werken.

Ook hier komt een eind aan en in 1962 stopt de firma, mede door de veranderende regelgeving, met het afgraven van zand in en om Oudega.

De Oosterzanding

Ten behoeve van de drooglegging van de Oosterzanding wordt de vaart 1920-1921 gegraven. Het elektrische gemaal achter ons zorgt voor de bemaling van zowel de Gealannen (achter u) als de Oosterzanding (voor u). Op 14 februari 1943 breekt hier de dijk door het springen van een duiker. De bewoners van de tien boerderijen moeten vluchten, want de polder stond een meter onder water.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Al in 1916 worden er voorbereidingen getroffen tot het stichten van dit waterschap. Met als belangrijkste doel de inpoldering van de Oosterzanding, dit zou 's winters een belangrijke bescherming voor het dorp zijn.

Pas in 1919 is er sprake van een officiële oprichting. In de jaren 1920/21 wordt de Oosterzanding drooggelegd. Doordat de oude waterweg naar Oudega door de Oosterzanding loopt moet er eerst een nieuwe vaart naar Oudega gegraven worden. Bij de drooglegging wordt er ruimte vrijgemaakt voor de aanleg van een ijsbaan.

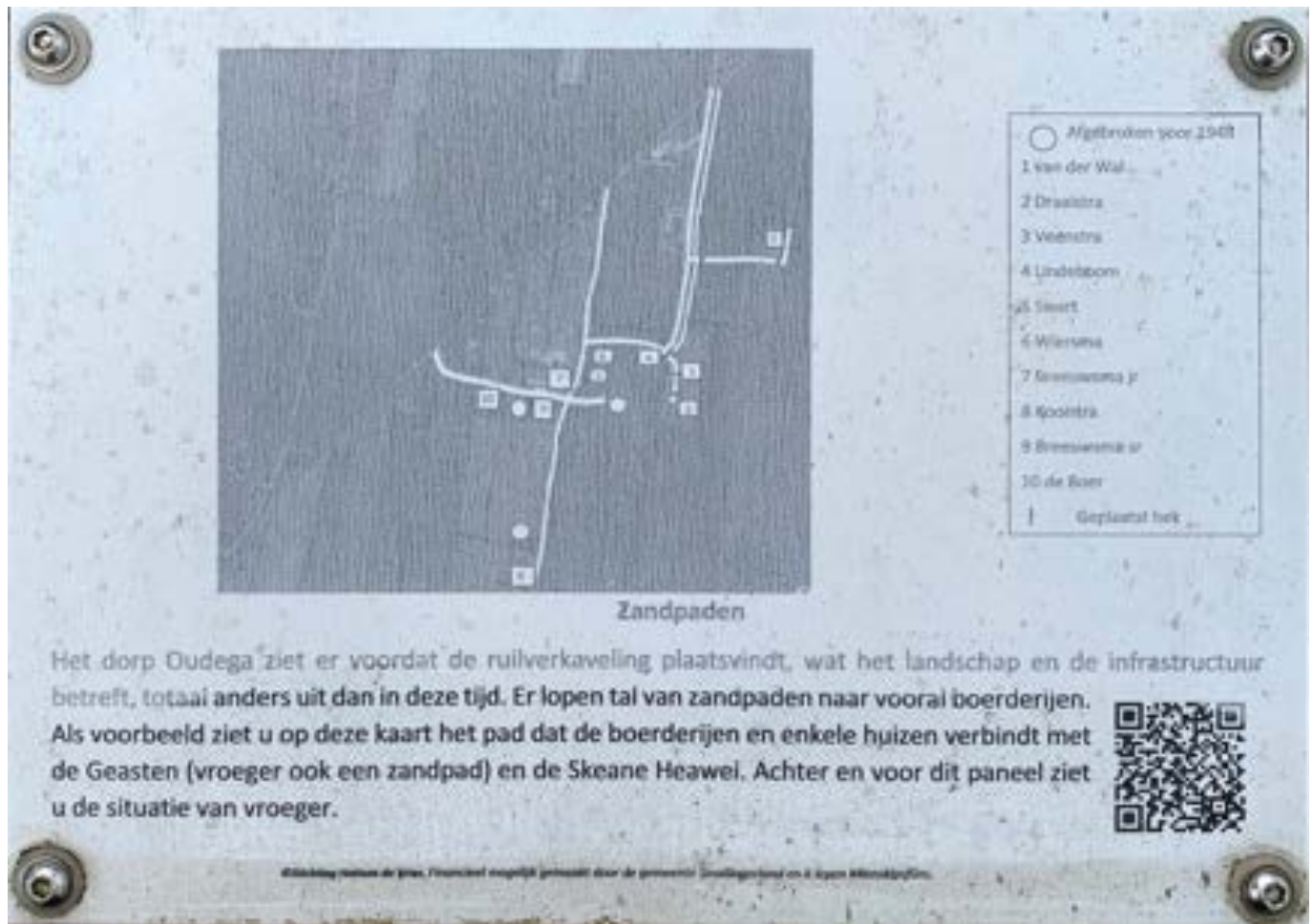
In 1921 krijgt het waterschap een rijkssubsidie met betrekking tot bestrijding van de werkloosheid. Deze loopt op tot 40% van de totale kosten van de inpoldering. Er ontstaat een polder van 68 ha. welke in 30 percelen wordt verkocht. Er worden 10 nieuwe boerderijen gebouwd en de eerste bewoners zijn: Tjitze en Akke van der Wal, Joeke en Dieuwke Adema, Bauke en Matte de Vries, Haaije en Wimke van der Wal, Douwe en Aaltsje Sibma, Jacob en Grietsje Slotegraaf, Hendrik en Grietsje Tasman, Douwe en Trijntje Welling, Meindert en Froukje Slotegraaf, Reinder en Jeltje Wiersma.

Het elektrisch gemaal van waterschap de Gealannen zorgt voor de bemaling van zowel de Gealannen als de Oosterzanding. Eerste machinist is Johannes Veenstra.

Het eerste bestuur bestaat in 1923 uit ds. A. Carsjens, J. Vaartjes, A.W. Welling, M. Riemersma, P.U. Tjeerdsma en S. Breeuwsma.

de Geasten tegenover 2

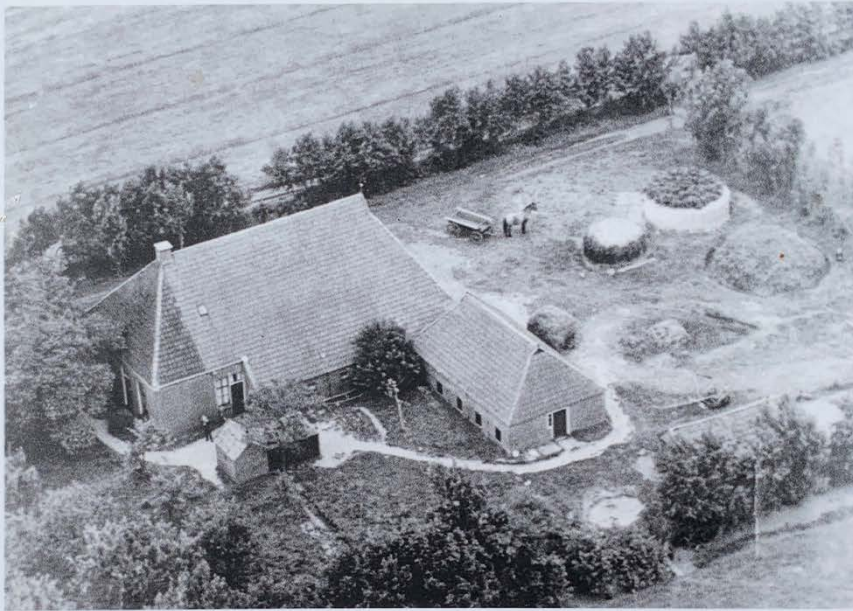
Zandpaden

Hoe en waarvoor de oude paden gebruikt werden, is ons verteld door A. Hospes, wiens vader deze paden gebruikt heeft om de melk bij de boeren op te halen en naar de zuivelfabriek te brengen.

Age Hospes gaat in zijn jonge jaren vaak mee en neemt later de melkriet over. Hospes begint de melkriet bij het paadje dat van de Skeane Heawei naar nummer 10 loopt met als bewoners de familie de Boer. Age Hospes fietst met het paard van huis af naar dit paadje en gaat naar nummer 10. Daar staat een slede klaar met een bus melk van de familie. Het paard wordt ingespannen en trekt de slede naar de Geasten nummer 9, waar de familie T. Breeuwsma woont. De slede wordt daar achtergelaten en Hospes haalt met het paard de melkwagen van nummer 8, waar de familie O. Kooistra woont. Daar staat de melkwagen altijd. Het paard wordt ingespannen en de bussen van de familie Kooistra worden er opgezet, vervolgens brengt het paard de melkwagen richting de Breeuwsma's. Alle bussen van nummer 10, 9 en 7 en 5 van de familie Wiersma worden op de wagen gezet. Hospes rijdt nu naar de Skeane Heawei en stopt bij de familie de Vries. Het paard wordt uitgespannen en trekt nu een slede over een zandpad richting de familie van der Wal, de Geasten 1. Hij laadt een aantal melkbussen op en haalt dan bussen op bij de familie Veenstra, de Geasten 3 en de familie Lindeboom, de Geasten 4 en keert dan terug naar de Skeane Heawei. De bussen worden op de wagen gezet, enkele boerderijen worden nog aangedaan en daarna gaat het richting de zuivelfabriek. Oudega kent in 1959 nog ruim 100 boeren, die op kleinere schaal hun bedrijf uitoefenen. Op de Geasten is nu geen enkele boer meer actief. Nadat de melk gelost is, neemt Hospes de melkbussen mee terug. Veel zijn gevuld met 'wei en sùpe' voor de kalveren. Nu gaat de rit in omgekeerde volgorde, de melkwagen wordt weer gestald, de slede meegenomen naar nummer 10 en Hospes fietst met zijn paard richting boerderij op de Wolwarren.

De familie Veenstra, woonachtig op nummer 3, herinnert zich nog hoe het voor de ruilverkaveling een paradijs geweest is. Een prachtige natuur en eeuwenoude boerderijen, de familie Veenstra woont bijvoorbeeld in een boerderij van 1748, nog eigendom geweest van de Haersma's, groot 50 pondemaat land thuis en 30 pondemaat land in de polder. Een pondemaat is 36,7436 are. In 1966 is de boerderij afgebroken t. g. v. de ruilverkaveling. Natuurlijk dienen de paden ook voor persoonlijk verkeer om even te buurten.

Hoeve Zorg en Genot

De gevelsteen in de voorgevel geeft 1908 als bouwjaar aan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is de boerderij "Hoeve Zorg en Genot" van de familie Oebele Kooistra een ware "herberg" voor tal van onderduikers en evacués. De K.P. (Knokploeg) opereert tijdelijk vanuit deze locatie. Na de bevrijding blijkt dat de soldaten van de Duitse uitkijkpost, circa twee kilometer achter u, alles hebben kunnen waarnemen.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de Gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipfûns.

Als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt is Oebele Kooistra in militaire dienst en gelegerd bij de Wonsstelling te Makkum. Na de nederlaag worden de soldaten krijgsgevangen gemaakt en afgevoerd naar Duitsland. Na een zestal weken komen ze vrij en vertrekt Kooistra naar huis. Als agrariër is hij nodig voor de voedselvoorziening. Thuisgekomen neemt hij zich voor de Duitse bezetter afbreuk te doen. En zo komen, met name via het kerkelijk netwerk de mensen die hulp nodig hebben bij hem en zijn vrouw Rinske terecht. In de kamer hangt de spreuk: 'verberg de verdrevenen en meld de omzwervenden niet.' Jesaja 16:3

Het herbergen van al die onderduikers van verschillende afkomst, is niet altijd gemakkelijk. De familie Kooistra, lid van de Gereformeerde Kerk, stopt zijn geloof niet onder de korenmaat. Als Kooistra uit het Nieuwe Testament leest, lopen de joodse onderduikers de kamer uit, maar roept Kooistra hen terug. Eén van de onderduikers, Maarten van Duyn, is in 2014 terug geweest op dit onderduikadres en heeft in een gesprek met een aantal kinderen van de familie Kooistra [tijdens de bezettingsjaren nog jong] het één en ander verteld over zijn verblijf op 'Hoeve Zorg en Genot'. Samen met zijn vriendin Dirkje zijn ze ondergedoken in Burdaard. Na een overval van de Duitsers op hun onderduikadres, vluchten ze in 1944 hals over kop naar deze boerderij. Als oud militair is Maarten een welkome aanvulling voor de KP, die hier ook huist. Dirkje doet koerierswerk.

Samen met de andere KP leden en een aantal 'losse' onderduikers vragen ze het uiterste van de huishouding van de familie Kooistra. Rinske Kooistra zorgt prima voor de grote huishouding, die soms wel uit een kleine twintig mensen bestaat. Van Duyn herinnert zich nog, de kinderen overigens ook, de grote hoeveelheden aardappels die geschild moesten worden en dat er in verschillende kamers gegeten moet worden.

Elke morgen om 8.30 uur trekt de KP naar de boerderij van de familie Breeuwsma op de Geasten 7. In de grote schuur worden lichamelijke oefeningen gehouden en krijgen de leden judoles, om ze weerbaar te maken voor het verzetswerk in de omgeving. Zijn ze klaar met die oefeningen, is de kans groot dat ze voor Kooistra werkzaamheden verrichten op het land of bij de boerderij. De wapens worden verstopt op de zolder van de bedsteden en de paardenstal. 's Nachts slapen de onderduikers in het hooivak in de schuur. Via een luik in één van de bedsteden kan men het hol in het hooivak bereiken. Men gebruikt voor het hol de naam 'Daniël'. Men voelt zich als Daniël in de leeuwenkuil. Met zeven à acht mensen bevolkt men het hol.

Als op 21 november 1944 de familie R. de Vries op de Legauke in Opeinde overvallen wordt en er een bloedbad wordt aangericht, melden de overlevenden zich op de Gasten 8. Men overweegt de KP in te zetten, maar besluit

de hoeve te verlaten. Het wordt te gevaarlijk. De kinderen van de familie Kooistra zijn inmiddels ondergebracht bij plaatsgenoten, o.a. de familie Douwe de Vries op het West.

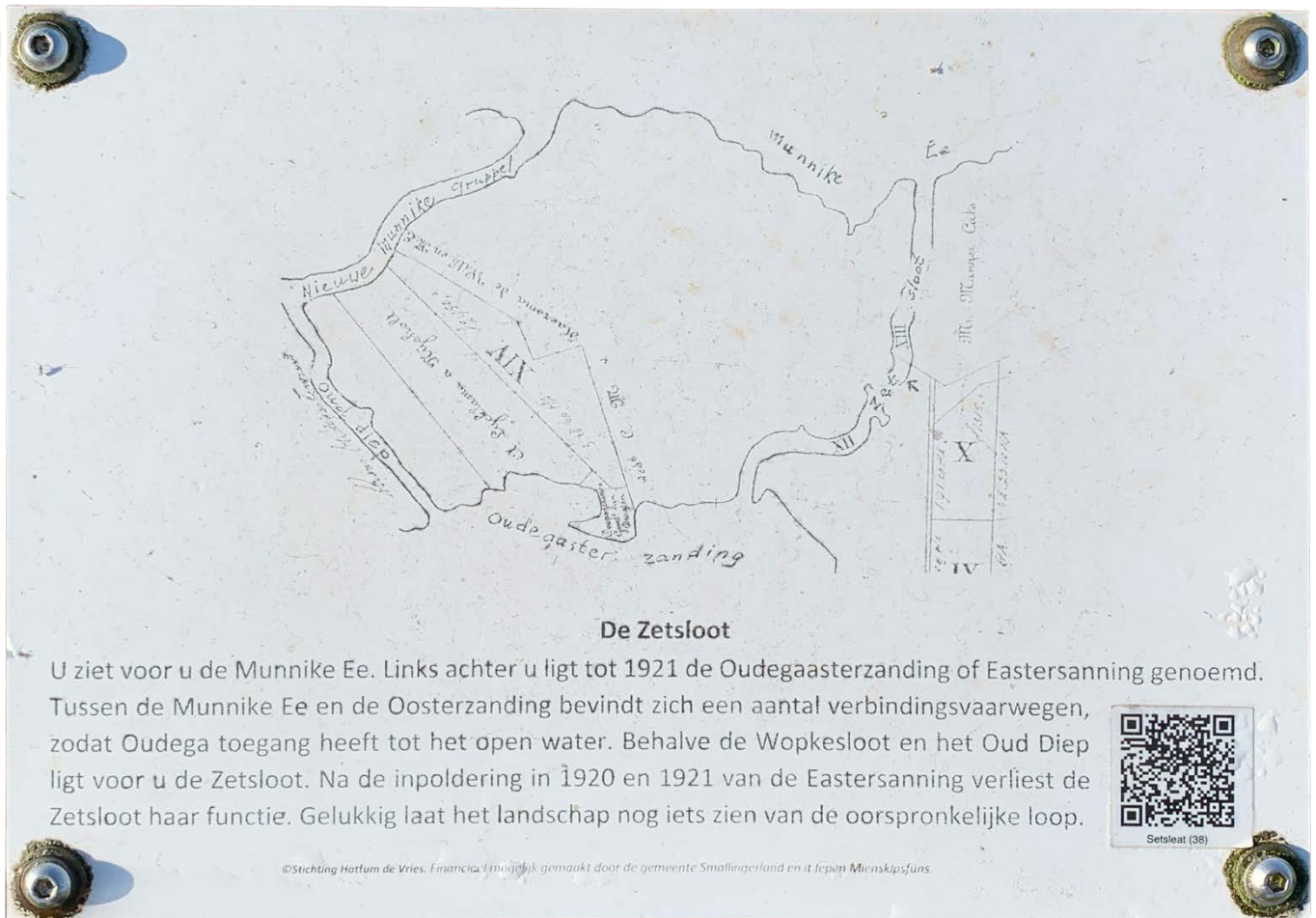
Na afloop van de oorlog vertrekken de gasten. Nog jarenlang zijn er kontakten over en weer. Het verhaal op dit informatiepaneel op de zuil en op deze site zorgen er voor dat het verhaal niet vergeten wordt.

De bewoningsgeschiedenis van dit pand op de Geasten8 (A 108) is als volgt:

- 1908. Fa. Wieger Kooistra
- 1923. Fa. Nicolaas Ritsma
- 1933. Fa. Romke van der Wal
- 1934. Fa. Oebele Kooistra
- 1963. Fa Hendrik Baas
- 1968. Fa. Henrik J. Baas
- 1968. Fa. Booi
- 1971. Fa Jan C. Munnik
- 1983. Fa. Gerardus Borsboom.
- 1986. Fa. Arjen Bosgraaf

Achtereenvolgens inwonend:

- Nicolaas Ritsma
- Anna Veenstra 1948-1949
- Antje van Kammen 1953
- Jochum Kooistra 1959
- Grietje Kooistra 1963

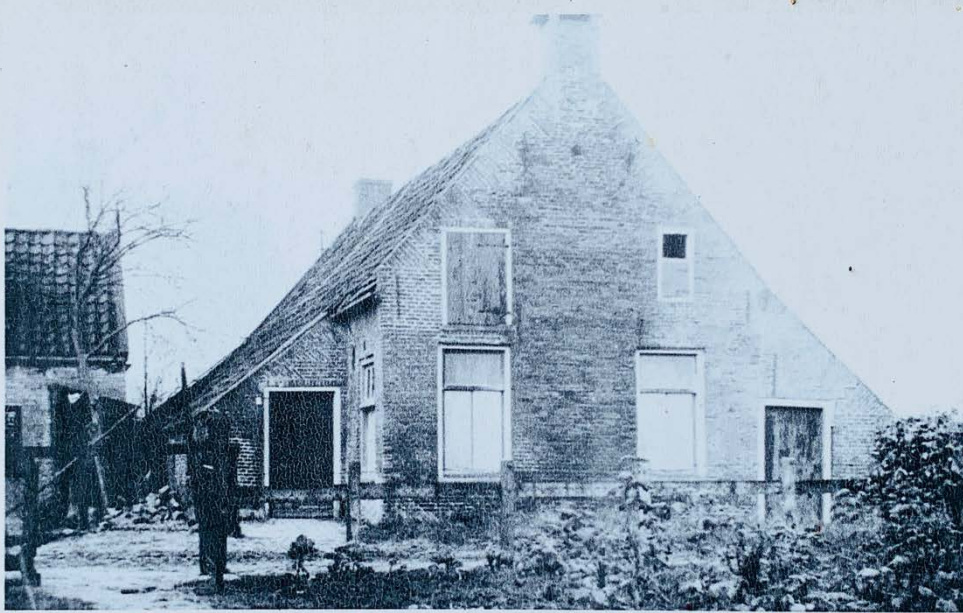
Op de kaart van B. Schotanus uit 1664 is de Setsloot al te vinden.

Ook de Schotanusatlas van 1718 laat deze waterloop de 'Sedsloot' zien. Zij vormt de verbinding tussen het dorp Oudega en de Munnike Ee. Over de naam vertelt het 'Frysk Wurdboek' ons meer. Het woordje 'Set' staat voor een landhoofd in een tamelijk smal water, d.w.z. dat het vaarwater daar vernauwd is en een soort bruggehoofd vormt. Op die plek kan men met loopplanken of balken [*barten*] een overgang maken naar de overkant. Dat kunnen draaibare loopplanken zijn, een draaivonder, of een vaste, dan noemt men het een setsbrêge. Het is niet alleen bedoeld voor voetgangers, maar de boer kan er ook zijn vee verweiden of een lading hooi overbrengen.

Moet er een schip passeren, dan kunnen de balken/ planken verwijderd worden en kan de schipper passeren, die vervolgens de barten weer op zijn plaats legt. In de Setsloot is, naar wij weten, geen overgang geweest. De naam Set slaat hier dus op de vernauwing, die de vaart is tussen de Munnike Ee en de Oudegaaster Sanding, het meer bij Oudega. Ze vormt dus als het ware een bruggehoofd.

Hoe de pachters van de landeigenaren wed. C. M. Haersma de With en M. E. Lycklama à Nijeholt aan de overkant van de Setsloot het hooi in die tijd winnen, immers het gebied vormt een eiland, zal alleen maar per praam vervoerd kunnen zijn, zoals dat voor veel gebieden in deze streken van Friesland regel is. Als er vee gegraasd heeft zal dat ook op die manier vervoerd zijn.

Als de Oudegaaster Sanding in 1920 / 1921 wordt ingepolderd, wordt de eeuwenoude Setsloot, als toegang tot het dorp in ere gehouden. Men verdiept en verbreedt haar. Nu ligt ze verscholen in het landschap, maar nog duidelijk zichtbaar richting Munnike Ee. Dat dat zo mag blijven.

De Evangelisatie

De Evangelisatievereniging op Orthodox Hervormde grondslag, kortom 'de Evangelisatie' wordt op 9 november 1938 opgericht. Zij houdt haar bijeenkomsten in dit pand op de Goartersreed 1. Deze reed is niet meer dan een steeg. Daarom krijgt dit Evangelisatielokaal de naam "de Steech".

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

Voor de Tweede Wereldoorlog worden er godsdienstige bijeenkomsten gehouden in de woning van wijlen R. v. d. Ploeg. Een aantal gezinnen, die van Hervormde origine zijn, kerken hier en elders.

Ze kunnen zich niet vinden in de *âld tsjerke*, die als vrijzinnig bekend staat. Op 9 november 1938 richt men de 'Evangelisatievereniging op Orthodox Hervormde grondslag' op. Achttien hoofden van gezinnen besluiten tot deze daad. Het doel is de terugkeer van de orthodoxe richting op de preekstoel te realiseren.

Een bestuur wordt gekozen om de nodige zaken te regelen, zoals bijvoorbeeld het regelen van een voorganger, die soms opgehaald moet worden en die ook wel de zondag blijft en overnacht.

De woning wordt aangepast en door de week verhuurd, want alle inkomsten zijn welkom. De leden noemen de voormalige woning *it lokaal of it gebou*. Door de week vinden er ook vergaderingen plaats, bijvoorbeeld door de eigen vrouwenvereniging.

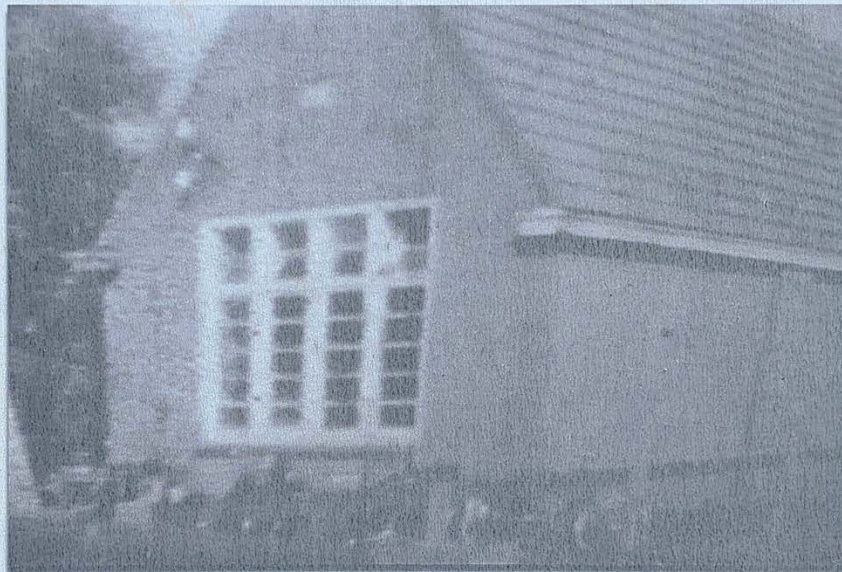
De woning, eigendom van L. Douma uit Opeinde, wordt in 1955 aangekocht en vanwege de slechte staat waarin het zich bevindt, afgebroken en in 1960 volgt er nieuwbouw. Men is zeer content met deze plaats van samenkomst, immers prachtig gelegen in het centrum.

Op 21 juni 1942 valt in de kerkenraadsnotulen te lezen "*Enige leden houden bijeenkomsten van godsdienstige aard in een gehuurde woning. Men betreurt het en hoopt op hereniging*". Als in 1955 deze woning aangekocht wordt, vindt de *âld tsjerke* dit een verkeerde beslissing. Toch worden er steeds meer contacten gelegd met de *âldt sjerke* en volgt er een voorzichtige toenadering.

Vanaf 1957 kerkte de Evangelisatie 's middags in de *âld tsjerke* en vinden in de Steech alleen nog bijzondere diensten en christelijke feestdagen plaats. De Evangelisatie is niet gerechtigd avondmaal te vieren of te laten dopen. Daarvoor is men aangewezen op de Hervormde Kerk te Garijp, die orthodox te noemen is. De jongelui volgen daar de catechisatielessen. De leden van de Evangelisatie zijn financieel ook schatplichtig aan de *âld tsjerke* en bij benoeming van kerkenraadsleden is men dan ook actief.

In 1956 participeren drie ouderlingen van de Evangelisatie in de samenwerking met de kerkenraad van de *âld tsjerke*. De samenwerking wordt steeds hechter, alle ambtsdragers worden in een gezamenlijke dienst bevestigd en in 1972 besluit men samen het kerkblad *de Toren* uit te geven. In het nummer van September 1972 schrijft men: "*de kerkenraad verblijdt zich er over dat de samenwerking van de reeds geruime tijd bestaanhebbende groeperingen (modaliteiten) zo uitstekend is dat men gerust mag spreken van de 'ene gemeente van Oudega'*".

De Steech wordt verhuurd aan particulieren en uiteindelijk verkocht. Nu is er een klokkenmakerij in gevestigd.

Gereformeerde volksgebouw

Dit pand functioneert als vergaderlokatie van de gereformeerde kerk en is gebouwd in 1926. Het wordt voor veel doeleinden gebruikt, alle gereformeerde verenigingen houden hier hun vergaderingen. Het consultatiebureau houdt er zitting en er worden bruiloften en begrafenissen gehouden. In 1967 komt het gebouw leeg te staan en in 1972 verbouwt Minze Tjeerdsma het tot woonhuis.

©Stichting Hatzum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfâns.

Dit is het gebouw van de Gereformeerde Kerk. Het is gebouwd in 1926.

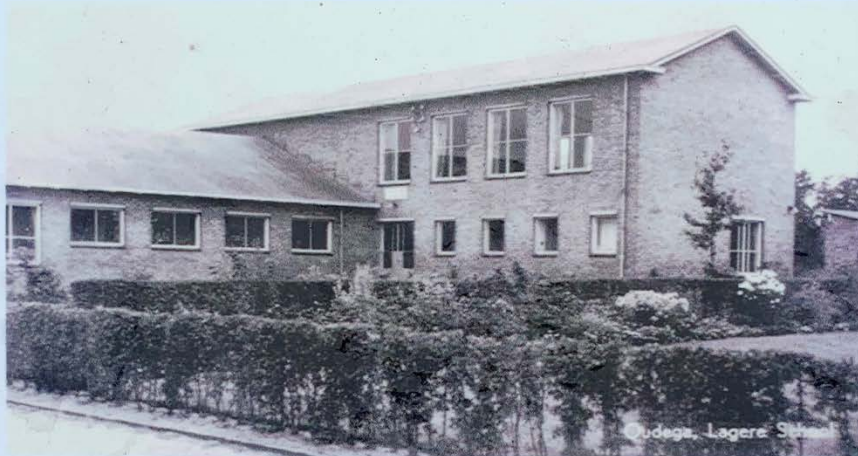
Er is een klein podium, en de zaal kan door een houten wand in tweeën worden gedeeld. Hier worden veel vergaderingen gehouden, maar ook alle verenigingen komen hier 's winters bijeen; zoals de vrouwen en mannenvereniging, knapen en meisjesvereniging, plattelandsvrouwen, ook het muziekkorps 'Looft de Heer' houdt hier zijn repetities, en ook de damclub speelt hier zijn partijen.

Ook zijn hier veel bruiloften gehouden; men zat dan aan lange tafels van planken op schragen. De Christelijke gymnastiekvereniging 'Wêz Fluch' heeft hier uitvoeringen gegeven. Ook was hier het consultatiebureau; voor het gebouw stonden de kinderwagens, het was lastig om de wagens mee naar binnen te nemen, de stoep was nogal hoog, en in de hal was ook niet veel ruimte. Ook begrafenissen werden vanuit het gebouw gehouden.

Achter in de hal was een klein keukentje en een opberghokje.

In ±1972 wordt het gebouw verkocht aan Minze Tjeerdsma, en wordt het verbouwd tot woning.

In 2006 overlijdt Tjeerdsma, en wordt het huis verkocht aan de familie Kriene Harkema.

Great Haersmaskoalle

In 1956 wordt de openbare school, de Great Haersmaskoalle op deze locatie in gebruik genomen. In 1961 vestigt zich op deze locatie ook de "Bijzonder neutrale kleuterschool". Met de komst van het basisonderwijs in 1984 fuseren deze beide vormen van onderwijs. In 2002 blijkt dat de Great Haersmaskoalle niet meer aan de eisen voldoet en wordt besloten een nieuwe school te bouwen op het naastgelegen terrein. In 2016 wordt er een samenwerkingsverband aangegaan tussen de Great Haersmaskoalle en de christelijke school de Grûnslach en wordt het gebouw in 2017 verkocht aan de familie van Reenen.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipstûns.

Op deze plaats waar de Great Haersmaskoalle is gebouwd was eerder een speelveld. De scholen gebruikten het bij mooi weer om met de kinderen buiten spelletjes te doen. Ook was er een zandbak, hier wordt ook na schooltijd veel gebruik van gemaakt door kinderen uit de buurt.

In 1955 wordt hier een nieuwe openbare school gebouwd. Drie leslokalen en een handenarbeidlokaal. De aannemer is J.T. van Manen uit Oudega. De school wordt geopend op 1 maart 1956.

Hoofd van de school is dan meester Jan Dijkstra, hij woonde in een nieuw huis naast de school. Na Dijkstra komt in 1966 meester Bonne Bus, in april 1997 neemt Bus afscheid van het onderwijs. Daarna wordt meester Michiel Wal directeur en vervolgens meester Frits Adema.

In 2002 wordt op het terrein naast de school een nieuwe school gebouwd, omdat het huidige gebouw niet meer voldoet aan de eisen.

In 1961 verhuizen de kleuters naar de Great Haersmaskoalle, zij zaten vanaf de start van de kleuterschool in 1952 in het oude gebouw van de lagere school aan de Buorren 39a.

In 2016 sluit de school en gaan de openbare school 'Great Haersmaskoalle' en de christelijke school 'De Grûnslach' verder als samenwerkingsschool 'De Diamant' in het gebouw van de 'De Grûnslach' aan de Buorren.

In 2017 wordt het gebouw verkocht aan Egbert en Janna van Reenen die er een dagbesteding voor mensen met een beperking in realiseren. In 2018 worden er acht appartementen in gebouwd waar cliënten kunnen wonen.

Later is het verkocht en momenteel wordt er verbouwd. In 2022 zijn er ook tijdelijk vluchtelingen uit Oekraïne woonachtig.

Op 'e Wâl haven Oosterhaven of de Wâl

De Oosterhaven of de Wâl

Begin 18e eeuw is er slechts één toegangsweg over land naar Oudega. Het meeste verkeer van goederen, vee en personen vindt plaats over het water. De Wâl is tussen 1700 en 1900 het kloppend hart van Oudega. Een contract uit 1712 geeft Oudegaaster veerschippers het recht van veer tussen Oudega en Leeuwarden vice versa. Al in 1790 is er een beschoeiing wat het lossen en laden makkelijker maakt. Op de foto het veerschip de Jonge Wietze; rechts het veerhuis van grutte Gjalt W. Welling en links het café, winkel en veerhuis van lytse Gjalt H. Welling.

Historische route Oudega

Welkom bij het startpunt van de historische wandel- en fietsroute door Oudega. Deze route leidt u langs een groot aantal historische locaties en panden. De verhalen op de infopanelen vertellen u over de historische betekenis van het pand of de locatie. De route geeft u een goed beeld van de grote bedrijvigheid van Oudega in het verleden. Veel van deze bedrijvigheid is inmiddels verdwenen, maar stille getuigen zijn nog altijd zichtbaar in het dorp. De route is ongeveer 6 kilometer lang en neemt u mee door het dorp Oudega en het buitengebied. Via een QR-code op de infopanelen kunt u meer informatie lezen over de betreffende locaties en panden.

* Inkorten van de route is mogelijk door vanaf punt 4 niet door te gaan naar punt 5 tm 11 (niet op de kaart) maar direct door te gaan naar punt 12.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipfûns.

Er is slechts één toegangsweg over land naar Oudega, de Oldegaster Hooyweg.

Het meeste verkeer van goederen, vee en personen vindt plaats over water. In Oudega zijn twee havens, de Oosterhaven en de Westerhaven. De Westerhaven, Anne Folkerts-haven, is de haven buiten het dorp aan de Westerzanding. Hier wordt vooral hout, hooi en riet aangevoerd en de Oudegaaster schippers van de wildevaart leggen hier vaak even aan. De Oosterhaven is de haven in het dorp, aan de Oosterzanding, hier is in 1790 al een beschoeiing, waar de schepen een gemakkelijke lig- en losplaats vinden.

Er zijn twee beurtschepen welke op Leeuwarden en Sneek varen. Er is een kontrakt uit 1712 tussen Gedeputeerde Staten van Friesland met de ingezetenen en de veerschippers van Oudega, tot het recht hebben van het veer Oudega-Leeuwarden vice versa. Gedurende eeuwen is het veerschip van Oudega geheel of gedeeltelijk in het bezit geweest van de familie Welling. Ook de produkten uit Nijega en Opeinde moeten hier worden ingescheept. Oudega is ook de thuishaven van veel schippers op de wildevaart en vissers. Veel nering komt over water naar Oudega. De potschipper komt met zijn handel, potten en pannen, per schip, evenals de schaaresliep. En is er feest in het dorp de zweefmolen komt per schip aan. En heel bijzonder is Klein Artis een woonschip met slangen en apen en heel veel vogels.

Naast de haven is een opslagterrein van goederen, hooi wordt over water aangevoerd en granen. De dorsmachine staat hier een paar dagen te dorsen en het zaad, vooral rogge, wordt los ingescheept voor vervoer naar o.a. Leeuwarden. Er is veel aanvoer van veevoer zoals aardappelvezels maar ook kunstmest, turf en kolen voor de melkfabriek. Kaas, boter van de zuivelfabriek en vee voor de markt in Leeuwarden worden per schip afgevoerd. Wat heel veel bedrijvigheid geeft is de afvoer van zand per schip. Oudega ligt op een hoge zandrug, het zand bevat minder dan 0,03% humus, wat haar geschikt maakt voor de asfaltmolen. De zandwinning begint volop in de jaren '50 en behalve voor asfalt wordt veel zand gebruikt voor wegeaanleg en de aanleg van het vliegveld in Leeuwarden. In drukke tijden worden 15 schepen per dag geladen, wat ook een enorme drukte in het dorp geeft; alles wordt per auto aangevoerd.

In 1966 stopt de familie Welling met de beurtvaart. En wanneer eind 1970 ook de afvoer van zand stopt, betekent dit einde bedrijvigheid en wordt de haven een passantenhaven.

Inmiddels is de haven uitgebreid en komen er in de nabije toekomst een paar woonarken te liggen. Voor het nieuwe havengebied is veel animo

Woning, winkel en café

Dit pand is één van de oudste panden van Oudega. Aangezien het vervoer zich in vroeger tijden altijd over het water verplaatst, vindt op deze locatie een scala van activiteiten plaats, die met handel en vervoer te maken hebben. Vanaf 1819 doet het pand dienst als woonhuis, café, winkel en beurtvaart van de familie Welling. In het midden van dit pand achter de stoep ligt het winkeltje. Rechts is de woning van pake Lytse Gjalt en links is het café gesitueerd.

© Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en It Iepen Mienskipsfûns.

Volgens de dorpshistoricus, Bonne Dijkstra, is het een zeer oud pand, honderden jaren oud. Zeer strategisch gelegen, want alles wat het dorp nodig heeft, komt over het water. Het pand is gebouwd van kleine gele stenen en in de twintigste eeuw bepleisterd door Jan Bruinsma. Omdat tot 1910 / 1911 de Oudegaaster Sanding [het meer] vrij spel heeft en er regelmatig een hoge waterstand is, is het pand hoog gebouwd. Daarom is de hoge stoep nodig om binnen te komen. Aan de buitenkant vlak bij de stoep is de drinkwaterkraan voor de schippers bevestigd. De familie Welling heeft hier 'Recht tot uitgifte van water aan schippers'. In dit pand, nummer A 38 in 1928 zit een café, een winkel en een woongedeelte en een kamer voor de kostganger, de grootvader van Wietze Welling. De vader van Wietze Hans Welling is beurtschipper bij zijn oom Wietze Welling en zijn vrouw Aaltsje runt het café en de winkel en zorgt voor haar gezin. Als haar man op jonge leeftijd sterft, staat zij er alleen voor en blijft haar taak doen, samen met haar vijf kinderen.

Laten wij eerst maar eens het eeuwenoude café bekijken. Ze heeft geen voordeur, klanten moeten achterom, zie de plattegrond. De herberg heeft verlof A. Dat wil zeggen dat ze de lichtste alcoholische dranken mag serveren en natuurlijk koffie en thee en dergelijke. Verlof A is de lichtste vergunning. Aaltsje Welling doet om 19.30 de deur achter open en sluit de herberg om middernacht. Ze is tevreden met deze vergunning, want anders zou ze ander publiek trekken en daar zit ze niet op te wachten. Vertegenwoordigers, die in het winkeltje komen kunnen door een deur vanuit het winkeltje even een kopje koffie drinken. Aan de buitenmuur staat de tap met een plank met gaatjes. Daar kan het glaasje zonder voet even in staan, want arbeiders hebben geen tijd om te zitten. In de oorlogsjaren zitten de soldaten van de wachtpost ook wel in het café, maar Aaltsje Welling heeft weinig met hen op, zeker sinds een aantal jongens in het dorp zijn opgepakt. Behalve voor stamgasten en reizigers wordt de herberg ook gebruikt door verenigingen, zoals de Oranjevereniging en dorpsbelang. Als Wietze Welling de zaak overneemt van zijn moeder breidt hij het café uit en stopt met de winkel in 1979. Hij start in het café met het draaien van muziek, het is even wennen, maar uiteindelijk trekt het mensen.

En dan nu het winkeltje.

Het pand heeft in vroeger tijden de ingang op de Fabrykswei. Via een hoge stoep kom je in het winkeltje met de naam Grosco. Aan de rechterkant staat de toonbank en daar en aan de kopse kant op planken en in bakken de producten. Daar bedient Aaltsje Welling haar klanten. Er is geen nee te koop. In grote bakken de massaproducten o.a. meel, koffie, bruine bonen, havermout enz. De klanten, die in de omgeving wonen, komen hier in de winkel en worden bediend. Dat geldt ook voor de vele schippers, die naar Oudega komen om bijvoorbeeld zand op te halen. De klanten van verre worden op een andere manier bediend. Wietze Welling brengt hen het winkelboekje. Van de

Hooidammen tot aan Nijega zie je hem op de fiets de klanten bezoeken. Bij de deur krijgt hij dan het winkelboekje ingevuld terug of vult het met de klant in. Wietze noemt dan een rij producten op en de klant beaamt dat dan. Vervolgens fietst Wietze terug naar de winkel en pakt de boodschappen voor enkele klanten in in zijn fietstassen en probeert het dezelfde dag weer terug te brengen. Het komt wel voor dat hij de lege sjerppot mee krijgt om te vullen. Al met al is de week zo snel voorbij. Overigens Wietze is niet de enige winkelier die dit doet, ook Jelsma, Mud, van der Iest, Kielstra, Jongsma doen het op deze wijze. Een ieder heeft zijn eigen klanten.

Jan Kezes Welling haalt met zijn bodedienst de producten voor Wietze zijn moeder uit Drachten. Hij slaat in bij Pietersma op de Oudeweg, die daar een winkel heeft. Inmiddels staat Wietze zijn broer ook in de winkel. Op een gegeven moment vervangt een auto de fiets. Eerst een Volkswagen, daarna een Citroënbuss, een Hûnekop. Dat is een grote ommezwaai in de bedrijfsvoering. Wietze is met Aikema uit Drachten op een cursus in Heerenveen geweest om voor supermarktmanager te leren. Als Aikema in Drachten de eerste supermarkt opricht aan de Hof van Edenlaan, doet Wietze Welling het met een rijdende supermarkt. Hij gaat met de auto bij de mensen langs en laat hen zelf winkelen. Sommige collega's van Wietze zien dat helemaal niet zitten met deze aanpak. Wietze echter wel en de praktijk wijst uit dat het een succes is. De winkel wordt nu een IFA. Zelfs de SRV mensen uit Irnsum komen langs om te kijken hoe Wietze het doet.

Zoals gezegd stopt Wietze met de winkel, vanwege de drukte die het runnen van het café meebrengt. Naast de winkel in hetzelfde pand zit ook nog een afdeling voor touw en teer, te bereiken via de winkel. Deze ruimte wordt ook bij het café getrokken en Wietze Welling runt aan de andere kant van het pand nog een poos een winkeltje in schippersbenodigdheden. Niet vergeten mag worden dat in dit pand met zijn vele activiteiten ook nog jaren op zolder een schilderclub heeft gedraaid. Inmiddels wordt het pand gerund door zijn dochter en schoonzoon.

In 2018 is het café verhuurd aan een nieuwe uitbater. Hiermee komt een einde aan meer dan 250 jaar café Welling.

De bewoningsgeschiedenis van dit pand: Op 'e Wâl 4 (A 46)

Fam. Gjalt H. Welling

Fam. Hans Welling

Weduwe Aaltje de Jong tot 1963

Fam. Wytze Welling 1963 tot 1975

Achtereenvolgens inwonenden:

Sietske Bron: dienstbode

Trijntje Welling: dienstbode

Trijntje Booi: dienstbode

Jelle Algra: 1950

Hylkje Welling: 1951

Hidde Barla: 1952/53

Gjalt Welling: 1957

Fetje A. Anema: 1966

Kunstmestloods, gebouwd in 1953/54 door Kornelis de Vries.

De grond waarop de loods is gebouwd was vroeger een perceel weiland genaamd "de Polle" en behoorde tot het bezit van de fam. van Haersma, van 1625 tot 1839 Grietmannen van Smalingerland.

Al vanaf 1920 handelt Tjitte de Vries in kunstmest. Door de toename van het gebruik van kunstmest komt dit voortaan in bulk per schip naar Oudega. Als zoon Kornelis de Vries de nieuwe eigenaar is, bouwt hij op de Polle een loods met los-installatie. De kunstmest gaat nu vanuit het schip rechtstreeks in de loods en hier wordt de kunstmest in jutezakken met een gewicht van 50 kg gedaan waar de klanten het afhaken. Van 1958 tot 1970 handelen Fonger en Trijntje Bruinsma in kunstmest in de kunstmestloods. Na 1970 is er geen opslag meer van kunstmest en neemt Henk Herder de kunstmesthandel over. De loods wordt gebruikt door onder andere de melkboer Rein van de Velde en door Klaas Wiersma voor opslag van landbouwbenodigdheden.

In 2018 koopt Bouwbedrijf Kleinhuis de kunstmestloods en verbouwt deze in 2020 tot woonappartementen.

Stichting Hattum de Vries

Gjalt Wietzes Welling koopt in 1841 uit de openbare verkoop van Groot Haersma-State een perceel weiland genaamd 'de Polle'.

Door vererving wordt in 1873 Sieberen Cornelis Andriess, hij is getrouwd met Folkjen dochter van Gjalt Wietzes, eigenaar van de Polle.

In 1875 verkoopt hij de Polle aan Adolf Mulder.

Gjalt Hanzes Welling, beurtschipper, winkelier en kastelein koopt in 1923 van de erven Mulder een perceel weiland tussen de haven en de Slotsingel, genaamd 'de Polle'.

In 1941 wordt zijn schoonzoon Tjitte de Vries eigenaar. Tjitte de Vries handelt al vanaf 1920 in kunstmest. Het gebruik van kunstmest wordt steeds groter met als gevolg dat de kunstmest nu in bulk per schip naar Oudega komt.

Als zoon Kornelis de Vries de nieuwe eigenaar is, bouwt hij op de Polle in 1953/54 een kunstmestloods met los-installatie. De kunstmest gaat nu vanuit het schip rechtstreeks in de loods en hier wordt de kunstmest in jutezakken gedaan met een gewicht van 50 kg.

In 1958 worden zijn zwager en zuster Fonger en Trijntje Bruinsma de nieuwe eigenaren.

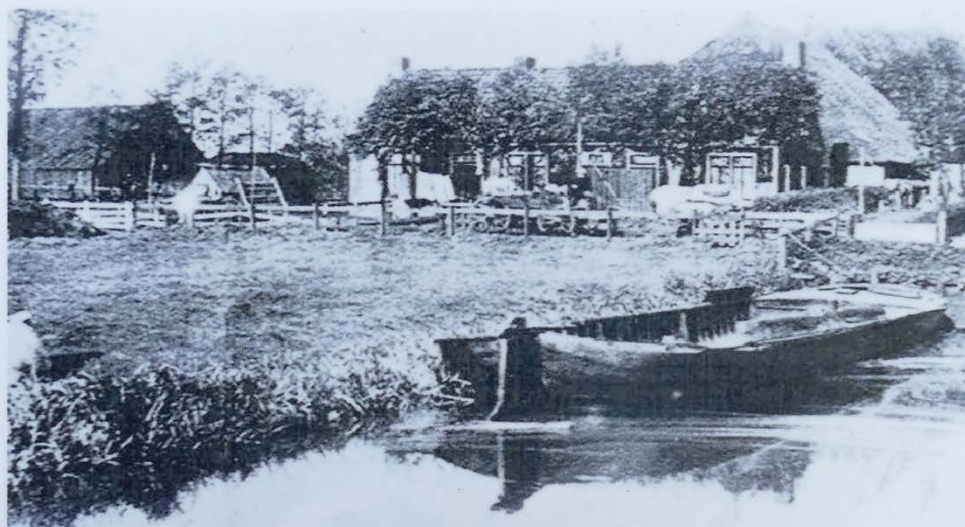
Dit duurt tot 1970, dan neemt Henk Herder de handel in kunstmest over.

De loods wordt dan verhuurt aan onder anderen melkboer Rein van der Velde.

Klaas Wiersma is de volgende eigenaar en gebruikt de loods voor opslag van landbouwbenodigdheden.

In 2018 koopt Jelmer Kleinhuis de loods en verbouwt de loods tot woonappartementen. Inmiddels zijn de appartementen allen bewoond en genieten de bewoners dagelijks van het mooie uitzicht op het vernieuwde haventerrein.

Op 'e Wâl 8 & 10
Op 'e Wâl 8 & 10

Op 'e Wâl 8 en 10

In deze woningen achter het geboomte, wonen in vroeger tijden vier gezinnen. Personeel van de grietman. Zij verzorgen o.a. de rijtuigen en de paarden die op stal staan in de schuur achter deze woningen. De schuur is in 1775 gebouwd en in 1989 afgebroken om plaats te maken voor de *Skippersseal*. In 2000 zijn deze woningen (toen nog drie) afgebroken en vervangen door twee woningen, de nummers 8 en 10 op 'e Wâl.

Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en It Iepen Mienskipfûns.

'Op de plaats waar nu *De Skippersseal* is, staat een grote schuur voor de paarden en de rijtuigen van de familie Van Haersma. Voor de schuur staan drie huizen voor het personeel.'

Opperbuorren-West 1

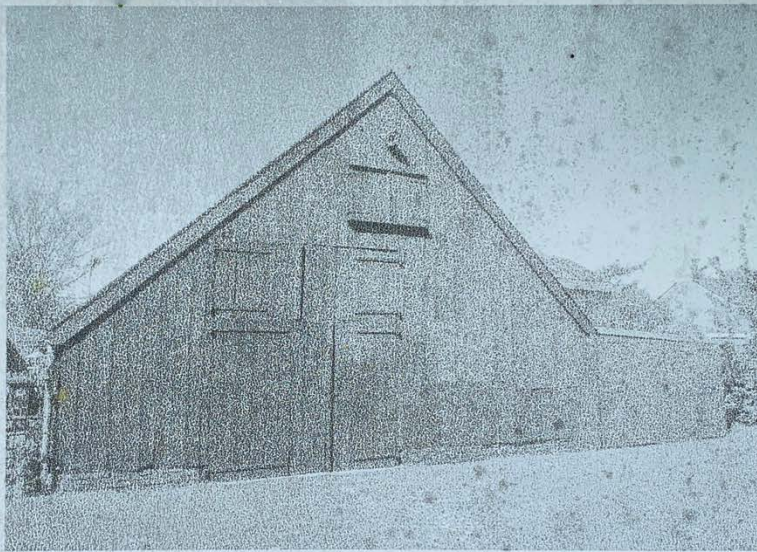
Boerderij

Al in 1640 staat op deze plek aan de Opperbuorren een boerderij. Het betreft de stemdragende boerderij nummer 12. Zij is eigendom van de Nederlands Hervormde Kerk te Oudega. De predikant verhuurt dit gebouw en landerijen en betreft er inkomsten uit, de zogenaamde pastorialia. Deze boerderij is in 1856 gebouwd, nadat zijn voorganger door brand is verwoest. Het is een kop-romptype met zijlangdeel en grupstal en een paardenstal met houten ruif. Ook het stookhok en bijschuur zijn nog aanwezig. Bijzonder is de kippenladder naar het nachthok op de zolder boven de koestallen. Vanaf 1967 in gebruik als woonboerderij. In 2017 is de boerderij verkocht en volledig gerestaureerd. De boerderij is nu helemaal gasloos en energieneutraal.

Stichting Hattum de Vries

Turfschuur

In 1928 besluit brandstofhandelaar en skûtsjeschipper Willem de Vries (1878-1960) deze turfschuur te laten bouwen. Hij is turfschipper en haalt zijn turf per skûtsje uit de veengebieden van Drenthe. In 1929 wordt dit turfhok opgeleverd en pas later wordt aan de rechterzijde een hok bijgebouwd. In dit hok worden de lange bakkersturven bewaard. Het hok is zo gebouwd dat de wind vrij spel heeft.

©Stichting Hattum de Vries. Financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Smallingerland en it Iepen Mienskipsfûns.

©Stichting Hattum de Vries

Dit gebouw aan de Slotsingel, gebouwd in 1929 is zeer goed onderhouden. Het past bij een periode in onze geschiedenis waar brandstofhandelaren de mensen voorzien van turf en steenkool in de vorm van nootjes en briketten.

Deze turfschuur was een van de laatste gebouwen in Smallingerland met die functie. Brandstofhandelaren waren vaak schippers, zij haalden met hun schip een vracht turf uit de Drentse venen. Zo ook Willem de Vries 1878-1960. Hij liet in 1929 dit turfhok bouwen. De originele blauwdruk van de turfschuur, getekend door de tekenaar van bouwbedrijf van Maanen te Oudega, laat zien dat er eerst alleen sprake is geweest van een hoofdgebouw. Later is aan de rechterzijde een hok er bij gebouwd. Hierin werden de lange bakkersturven bewaard.

Het bijgebouw is zo gebouwd dat de wind vrij spel had. Zodoende droogden de bakkersturven nog beter. In de oude turfschuur ligt nu, in 2022, op de hanenbalken het turf- en kolenstof nog steeds centimeters hoog. In de turfschuur is nog steeds turf aanwezig en deze stammen uit de jaren vijftig. In het skûtsjejaar 2013 hebben deze turven nog dienst gedaan als lading bij de turface.

Sinds het begin van de twintigste eeuw heeft Willem de Vries een schip, waarschijnlijk een skûtsje, met dat schip vaart hij regelmatig door de drie noordelijke provincies om zijn handel op te halen. Volgens zijn kleinzoon Willem ging zijn pake Willem samen met zijn vader naar Drenthe om turf te laden.

Het skûtsje van Willem had eerst geen motor, alles ging op windkracht. Was er geen of te weinig wind dan zat er niets anders op dan te wachten tot er wind kwam, of zelf gaan jagen. Jagen wil zeggen dat er vanaf het schip een touw naar de wal werd gebracht. Vanaf de walkant, over het jaagpad liep dan veelal een paard die het skûtsje of de trekschuit trok. Veel schippers hadden echter niet genoeg geld voor een paard, vaak werden dan de knecht, vrouw en kinderen aan de touwen gezet.

Willem vertelde dat zijn vader vaak mee is geweest met pake Willem. De heenweg ging wel, het lege schip lag vrij hoog en men kon zeilen, op de terugweg was het schip volgeladen en lag veel dieper, weinig windvang dus. Willem zijn vader heeft veel moeten jagen en dat was écht *bealchjen*!

Colofon

Disclaimer Copyright©

- Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die onjuist is of onvolledig is opgenomen, aanvaardt de Stichting Hattum de Vries geen aansprakelijkheid voor enigerlei directe of indirecte schade, van welke aard dan ook, die voortvloeit uit- of in enig opzicht verband houdt met het gebruik van de inhoud;
- Daar waar in de tekst gebruik wordt gemaakt van links naar websites, aanvaardt de Stichting Hattum de Vries geen aansprakelijkheid voor de inhoud van die websites;
- Voor eventuele verbeteringen en aanvullingen van de opgenomen gegevens of foto's houdt de Stichting Hattum de Vries zich aanbevelen;
- De informatie in deze uitgave kan zonder voorafgaande waarschuwing of kennisgeving worden gewijzigd in een volgende uitgave;
- Wanneer u afbeeldingen of teksten in deze uitgave ziet die vallen onder het auteursrecht of copy-recht, meld dit dan aan de Stichting Hattum de Vries. Indien aangetoond, zal de afbeelding of tekst direct wordt verwijderd of aangepast in een volgende uitgave;
- Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Foto verantwoording

De gebruikte foto's op de panelen komen uit het archief van Stichting Hattum de Vries.

Realisatie & Samenstelling

© woensdag 22 juli 2026

Titel	Histoaryske rûte troch Aldegea
Uitgever	Eigen beheer Stichting Hattum de Vries
Drukwerk	Alleen in .pdf te verkrijgen
Auteur	Stichting Hattum de Vries
Website	https://www.stichtinghattumdevries.nl
Postadres	de Geasten 8 9216 XT Oudega Smallingerland
Bankrekening	NL32 RABO 0320 9902 30
	ten name van St. Hattum de Vries.
Kamer van Koophandel	41005340
Fiscaal / RSIN	8047.54.457
Oprichtingsdatum	16 november 1995

Bestuur van Stichting Hattum de Vries

Meindert de Boer	voorzitter
Arjen Bosgraaf	secretaris
Feike Wijma	penningmeester
Sytse Bruinsma	
Jannie van Zonneveld-de Vries	
Margriet Pool-Pietersma	
Eppie Bosma	

Loltsje Ritsma ondersteuning

Doelstellingen

- Beheren en archiveren (fysiek en/of digitaal) van zowel historisch als recent materiaal van documenten, voorwerpen en foto's van verenigingen en particulieren m.b.t. Oudega (Smallingerland)
- Beheren van het verkregen materiaal uit de nalatenschap van Wietske de Vries
- Het duurzaam beheren, behouden en toegankelijk maken van de maquettes en miniaturen van Jan Binnes van der Wal door deze zowel fysiek als digitaal zichtbaar te houden en op aanvraag voor publiek beschikbaar te stellen
- Het bevorderen van kennis en bewustwording van de lokale geschiedenis door educatie, onderzoek en publicaties.
- Verzorgen en onderhouden van de informatiepanelen van de historische route door Oudega
- Organiseren van kleinschalige exposities over de lokale geschiedenis

Stichting Hattum de Vries heeft een expositieruimte *de Gearstal* in het *MFC de Gearrin* aan de Buorren 34c. *De Gearstal* is open op iedere woensdag van 09.30 – 11.00 uur. Regelmatig houdt de Stichting hier thema exposities.

Overzicht exposities

2010	Overzicht nalatenschap Wietske de Vries & Jan Binnes van der Wal
2011	Een eeuw geboortekaartjes
2012	Een eeuw trouwkaarten
2015	Opening van de Gearstal in MFC de Gearrin
2016	Onderwijs door de jaren heen in Oudega
2018	Geheimen van de Oude Venen
2019	Volkskunst in Oudega
2022	2e Wereldoorlog in Oudega
2023	100 jaar Middenstand in Oudega
2026	Boereark & Buorkerijen, skiednis fan buorkjen in ontwikkeling

Donateur

Als donateur van stichting Hattum de Vries helpt u mee de geschiedenis van Oudega te bewaren voor het nageslacht en helpt u o.a. mee om de panelen van de historische route te onderhouden.

U kunt uw gift overmaken op rekeningnummer NL32 RABO 0320 9902 30 ten name van St. Hattum de Vries. Wilt u dat uw donatie jaarlijks wordt herhaald? Vink dit dan aan in uw bank app!